

Сменат
Руданський

СПІВОМОВКИ

козака Вінка Руданського

А·БА·БА·ГА·ЛА·МА·ГА

СТЕПАН
РУДАНСЬКИЙ
Співомовки

Степан Руданський (6.01.1834, Хомутинці — 3.05.1873, Ялта) — видатний поет, автор знаменитих «Співомовок» — своєрідного веселого «Кобзаря» для багатьох українських поколінь, однієї з найулюбленіших книжок чи не кожної української родини. Його вроджений поетичний хист був настільки органічний і потужний, а мова така природна й легка, що за один день (чи ніч) цей 23—25-річний студент міг написати з десяток, уже класичних на сьогодні, співомовок. Неначе якийсь розсміяний Орфей запоями диктував йому свої щонайвеселіші поетичні придабашки у час найбільшої життєвої скрути поета, коли він майже не мав засобів до існування. На жаль, таке його поетичне моцартіанство тривало не більше п'яти-шести років... А в одній із своїх ліричних поезій козак Вінок Руданський (так поет любив називати себе на український лад, адже грецьке «стефанос» — це вінок) за 130 років до чорнобильської трагедії написав такі рядки: «І димить чорнобиль, заким запалає, І вічну пам'ять Божий птах співає...» До нашого видання, разом з добре знаними творами поета, увійшли і ті співомовки, які майже не публікувалися за радянської доби.

Степан Руданський
СПІВОМОВКИ КОЗАКА ВІНКА РУДАНСЬКОГО.
Публіковані і не вельми публіковані

«А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2009
Ілюстрації © Кость Лавро, 2009
Редактор-упорядник: Іван Малкович

Усі права застережено. Право на видання цієї книжки належить
«Видавництву Івана Малковича «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА».

Видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА»:
Свідоцтво: серія ДК, № 759 від 2.01.2002
Адреса видавництва: 01004, Київ, вул.Басейна, 1/2
E-mail: ivan@ababa.kiev.ua
Поліграфія: Білоцерківська книжкова фабрика. Зам. 8-638

ISBN 978-966-7047-75-7

www.ababahalamaha.com.ua
www.ababagalamaga.com.ua

СТЕПАН РУДАНСЬКИЙ

СПІВОМОВКИ

козака Вінка Руданського

А•БА•БА•ГА•ЛА•МА•ГА

Художник
Кость Лавро

ПЕРЕСЛІВ'Я

(Вір не вір, а не кажи: «Брешеш»)

I

Народився я на світ,
Як їдного рання
Моя ненька забажала
Шпаків на снідання.

А я — хлопець-молодець,
Пожалував мами,
Серед лісу відпитав
Дупло зі шпаками.

В дупло руку — не іде,
Голови не впхаю,
Сюди-туди край дупла —
Та й сам улізаю.

Ходжу голий по дуплі...
Шпаченят до ката!
Я в пазуху й загорнув
Тії шпаченята.

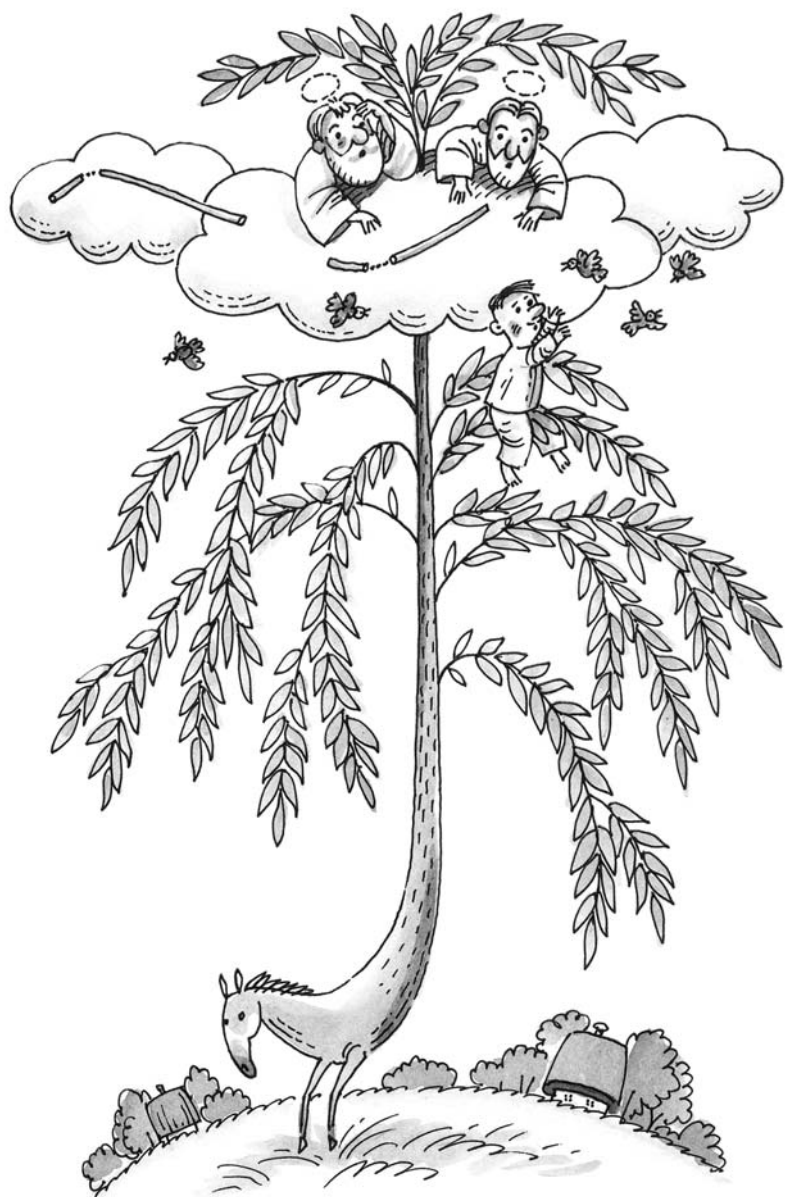
Вилізати б, так не те!..
Я й домудрувався,
Лиш сокиру притащив,
З дупла прорубався.

Гиц із дуба на коня!
Кінь собі брикає,
А сокира моє все
Зад йому рубає.

Нагадався за сім миль,
Назад подивився,
А у коня, як на сміх,
Лиш перед лишився.

Давай тоді йому зад
З верби підправляти.
Як підправив, та й заліг
На годинку спати.

А кінь ходить по траві,
І перед пасеться,
А зад росте та й росте,
Аж до неба пнеться.

А для моїх шпаченят
Того було й треба —
Додряпались по вербі
До самого неба.

Пробудився — до шпаків —
Та де вже до ката!..
Аж на небі половив
Мої шпаченята!..

Повертаю до верби!
А верба й пропала,
Бо коняка напаслась
Та й, знать, побрикала.

Щастя тільки, що святі
Не горшки ліпили,
Але яюсь на той час
Гречку молотили.

Розказав я їм біду,
Випросив полови
Та з полови ізсукав
Мотуз прездоровий.

Вп'яв до неба та й униз!
Мені й горя мало!..
Аж до низу на сім миль
Мотуза не стало.

Згори й кажуть, що — скачи!
Але я не хочу,
Що вгорі собі урву,
То внизу надточу.

І спускаюсь собі вниз,
Мало й остається,
Ще б урвати кілька раз,
А мотуз не рветься.

І висів я кілька літ,
Мамина дитина,
І висохла, як дупло,
Моя середина.

А рій якимось пролітав
Та туди й забрався,
Наніс меду, щільників,
Розхазяювався.

Наніс меду кілька пуд,
Ну його з бідую!..
Мотуз рветься — я в bagno
Чуть не з головою.

А тут якось по багні
І качка ходила,
На чуприну набрела,
Гніздо собі звила.

Яець много нанесла.
За дітей помовка,
Аж нечистая несе
Голодного вовка.

Та фурнула з голови,
А той — завинувся,
Поїв яйця і на чуб
Хвостом обернувся...

А я за хвіст: «Гуттю-га!»
А вовк налякався
Та як скочить!.. А я — гоп!
На світ показався!

II

Ото уже я підріс,
Літ десяток було;
Дід ходив ще без штанів,
Батька ще й не було.

То, бувало, коли хто
В гості запрошає,
То дід сяде на полу
Та мене й питає:

«А хто ж, — каже, — піде з нас?»
То я його гладжу:
«Та хто б, діду, не пішов,
Все то їдно, — кажу. —

Або я піду туди,
А ви сидіть, діду;
Або ви собі сидіть,
А я туди піду».

А зимою холодно,
Нічим затопити,
То й питається дідунь:
«Що, — каже, — робити?»»

«А що ж, — кажу, — тра комусь
Їхати в дубину!»
То, бувало, й каже дід:
«Хто ж поїде, сину?»»

То я й кажу: «Хоч сидіть,
А я не поїду!
Хоч посиджу я за вас,
А ви їдьте, діду!»»

То, бувало, й їде дід...
А раз таки, в біса,
Потягнувся вже і я
За дідом до ліса.

Тільки входимо у ліс,
Аж купа ломаччя!
Я сокирою гу-гуп! —
Заєць з-під ломаччя.

З-під ломачця та у ліс.
«Гуттю-га!» — на зайця.
Коли ми до тих ломач —
Аж там сиві яйця.

«Заберімо!» — «Заберім!»
Зважили дрючками,
То насилу що згорнув
У шапку руками.

Ото я їх і приніс,
А в нас на ту пору
Розквоталася свиня,
Квокче коло двору.

«Пійми, сину!» — Я й пійняв,
Посадив на яйця...
То ми мали з тих яєць
Шість волів від зайця!

А ми воли запрягли,
Припічок зорали,
То такого ж ми тоді
Того хліба мали!..

Що як ото нам женців
Прийшлося збирати,
То безрукая якась
Сама прийшла жати.

І нажала ж вона нам
Та кіп наскладала,
І стебла вже не було,
А та іще жала.

«А що, сину?» — каже дід. —
Треба спогадати,
А де то ми ті скирти
Будем закладати?»

То, бувало, я лежу
Та й дідові раджу:
«Адже комин є у нас,
На комині! — кажу. —

На комині як складемо,
То й не тра сушити,
А на печі, як Бог дасть,
Будем молотити!»

То, бувало, святий хліб
Аж комин колише!..
Їдна тільки нам біда,
Що вклянулись миші.

А кіт якомсь на полу
Із дідунем грався,
Ото мишей і зачув —
В закутку закрався...

Та як хвостом замахнув —
Жиди б його з'їли! —
То в помийницю скирти
Так і полетіли!

III

А ото вже дід підріс
Та й і одубився;
Після нього через рік
І батько родився.

Та ото вже тра було
Батька мені вчити;
Але зато, як навчив, —
То-то було жити!

Все однакове було:
Здатність і заможність,
І хазяйство, й ремесло,
І смак, і набожність.

Мати любить все парне,
А ми з батьком кисле,
Мати парить по селу,
А ми собі киснем.

Мати ходить цілий день,
Тільки оглядає,
А ми з батьком уночі
Вудку закидаєм.

То, бувало, таки так
В добрую годину,
Як не клонеться кожух,
То тягнем свитину.

Купувати коли що —
То рука дрижала,
Зато купим, то по нас
Аж земля двигала.

А набожні що були,
То сохрани Боже!
Як до церкви серед дня
І не пустять, може,

То, бувало, уночі
Церкву підкопаєм,
Помолитись хоч на час
Таки повлізаєм.

Купувати коли що —
Аж рука дрижала,
А як купимо — зато
Аж земля движала!

То так собі розжились,
Дві світлиці мали,
Світилося, куди глянь,
Лиш стовпи стояли!

А одежі що було!
Боже, твоя воле!
Вісім свит, було, бери,
А все тіло голе.

Та й хазяйство таки ми
Поряднее мали,
Бо сусіди коло нас
В два плуги орали.

А воли які були!
Рога не дістати,
Бо чорт його таки й мав
Кому доставати.

А як поле ізорем,
То вже чиє краще?
То не наше, а чуже,
То чуже, не наше.

А раз мати таки нам
Збитка ізробила:
Взяла батьковий кожух
Та й гречку накрила.

А худоби було шмат,
Гречка лиш біліла,
Та з кожуха як пішла —
Чисто гречку з'їла.

А було й таке у нас,
Що ми й лавки мали,
Та все-таки через ню
І то позбували.

Як умерла — де було
Домовини взяти?
Мусили вже для біди
І лавки віддати.

Та ще потім по біді
І обід справляли,
Взяли собі понад став
Людей поскликали.

Та й просимо їх удвох:
«Пийте юшку, люди!
Як вип'єте тее все —
То там рибка буде!»

А тепер ми розійшлись —
Батько шинк тримати,
А я не так до шинка,
Як люблю орати.

Батько п'яний все держить
За шинок рукою,
А я орю, як уп'юсь,
Носом за корчмою.

5/08/1857

КОМУ ЧОГО БРАКУЄ

Було тісно під Москвою,
Просять козаків:
— Поможіте, запорожці,
Збити ворогів!

— Заплатіте, добрі люде, —
Кажуть козаки, —
То виб'ємо Москву вашу
З вражої руки.

— То ви б'єтесь з-за копійки? —
Кажуть москалі. —
А ми б'ємось із-за честі,
Як Господь велів!

— Та кому чого бракує! —
Кажуть козаки. —
Знать, у вас на честь посуха,
В нас — на копійки!

18/10/1857

ГУМЕННИЙ

Їздив дідич за границю,
Назад повертає.
От гуменний на границі
Пана і вітає.

Поклонився, привітався.
«А що там, Іване?»
А гуменний йому каже:
«Та все гаразд, пане.

Одно тільки...» — «А що тільки?» —
Дідич обізвався.
«Та то, пане, що ваш ніжик
Складений зламався».

«Ну! Зламався, то зламався,
Що там споминати?
Певне, хлопці мали гратись
Та й мали зламати?»

«Таки правда, ясний пане!
Хлопці ізламали,
Лиш не грались, а сивого
Коня білували».

«А з чого ж то сивий згинув?»
«Пані хорували,
За лікарством як погнали,
То і підірвали».

«То і пані хорувала?
Ах, Боже мій, Боже!
Що ж? Здорова моя пані?
Говори, небоже».

«Помоліться, пане, Богу!
День лиш хорували,
А на другий од пожару
Богу й душу дали!»

«Од пожару?.. Що таке?..»
«Просте, пане, діло:
Як зайнявся тік у пана,
То все погоріло!»

«Пані вмерла, все згоріло...
Будь здоров, Іване!..»
«А ще ж панна ваша вдома,
Поверніться, пане!»

«Що ж там, голубе Іване?
Як там бідна дочка?»
«А нічого, уповила
Хлопця, як линочка!»

Спом'янув тут бідний дідич
Чорта і чортицю,
Плюнув з лиха, сів на бричку:
«Рушай за границю!»

18/10/1857

ЗАСІДАТЕЛЬ

Гнався постом засідатель
На чиюсь біду.
Серед річки заломився
На тонкім льоду.
Б'ються соцькі й розсильніі,
Б'ються рибаки.
Водять шнури край пролому,
Ості і гаки.
Але йде жидок убогий,
Пейсами потряс.
«Гирсти-гирсти, — став питати, —
Що таке у вас?»
«Засідатель утопився,
Господи прости!..
Ходи, жидку, хоч поможеш
Шнура завести».
«Гирсти! Нащо то шукати
Людської біди?
Лиш карбованця наставте —
Вийде сам з води!»

18/10/1857

ГУСАК

Раз у баби перехідний
Москаль ночував,
Устав рано до походу
Та й гуску украв.
Доганяє його баба:
«Служба! Почекай!»
«А что, бабушка, мне скажеш?»
«Та гуску віддай».
«Ах ти, Бог мой!.. Ето гуска?..
Екой я дурак!..
Вазьми, бабка — ей-ей думал,
Что ето гусак!»

29/10/1857

ДОБРЕ ТОРГУВАЛОСЬ

Чи в Києві, чи в Полтаві,
Чи в самій столиці
Ходив чума́к з мазницею
Помежи крамниці...

У крамницях, куди глянеш,
Сріблом-злотом сяє,
Мужикові то й байдуже —
Він дьогтю питає.

Реготять дурні кацапи,
А він тільки сплюне
Та й до другої крамниці,
Багатшої, суне.

У десятії крамниці
Два купці сиділо...
І туди чума́к заходить
З мазницею сіло.

«Добридень вам, добрі люди!» —
Та й зачав питати,
Чи нема у них принаймні
Дьогтю де продати.

«Нету, нету! — купці кажуть,
Та й, шельми, сміються. —
Здесь не дьоготь — тільки дурні
Адні прадаюцца!..»

А чумак їм: «То нівроку ж,
Добре торгувалосьь,
Що лиш два вас таких гарних
На продаж зосталось!»

29/10/1857

ЧИ ГОЛОСНА ЦЕРКВА

Став у церкві батько з сином,
Церкву вже кінчали:
Засклепили, побілили,
Вівтар прибивали.

«Слава Богу, — каже батько, —
Спомоглися люди,
Лиш не знати, як то вона —
Чи голосна буде?»

Постій хіба, — каже, — сину,
Перед образами,
А я піду та для проби
Свисну за вратами...»

Пішов, свиснув разів кілька,
Назад повертає.
«А що, сину, голосная?» —
Хлопчину питає.

«Голосная!.. — хлопець каже, —
Так і б'є луною!..»

«Ану ж, — каже, — піди свисни,
А тут я постою...»

«Отакої! — каже хлопець. —
Найшли що сказати!..
А чи ж я то який дурень
У церкві свистати!»

29/10/1857

НЕ ВЧОРАШНІЙ

Везе в місто мужик сіно
Якось проти свята
Та й годує в капелюсі
Малі шпаченята...

Але їде й пан багатий
До костьолу, знати,
Та вже в них натура, мабуть,
Щоб покепкувати...

Їде звольна та й питає:
«Со wieziesz *, Іване?»
Мужик пану поклонився:
«А що ж? Дрова, пане...»

«Łziesz, gałganie! Wieziesz siano!» **
«То ж пан самі знають,

* «Що везеш...» (Пол.)

** «Брешеш, голодранцю! Везеш сіно!» (Пол.)

Що се сіно, а не дрова,
Нащо ж пан питають?»

«Duren' ze ty za to jestes!»*

«Та то ще нічого,
Бо усі ми, ясний пане,
Дурні перед Богом».

Закусив пан тлусті губи:

«З якеї всі?»** — питає...

Мужик підняв шпаченята
Та й відповідає:

«Всі не всі, вельможний пане,

Старі повтікали...

Молоді лиш половив я,

Бо ще не літали!..»

«Kto najstarszy u was we wsi?»***

«Баба Терпелиха:

* «Бо ти дурень!..» (Пол.)

** «З якого села?» (Пол.)

*** «Хто у вас в селі найстарший?» (Пол.)

Пережила вража баба
Всіх дідів до лиха!..»

«Gałgan jestes! Kto was bije?» *
«А хто ж? Бугай, пане!
То так і б'є напропале,
Кого лиш достане!..»

Хтів пан чогось допитати,
Та й не допитався...
«Со з gałganem! Ruszaj prędzej!» **
І вперед погнався...

А той привіз в місто сіно,
Продав його зрання,
Купив собі добру миску
Драглів на снідання!..

І сидить собі на возі,
Драглі уплітає...
Аж той самий пан надходить
Та й його питає:

* «Ти голодранець! Хто вас б'є?» (Пол.)

** «Що з голодранцем балакати?
Швидше рушай!» (Пол.)

«Czy nie słychać do sprzedania
Owsa tu, Іване?» *
Мужик встав, кругом обнюхав...
«Ні, не чути, пане!»

І сів знову на драбині,
Драглі уплітає...
«Czy ty, chłopie, nie wczorajszy?» ** —
Пан його питає.

«Де вам, пане, учорашній?»
Гляньте на всі боки:
То мені вже оце буде
Тридцять і три роки!»

30/10/1857

* «Чи не чути тут, Іване,
На продаж вівса?» (Пол.)
** «Чи ти, хлопе, не вчорашній?» (Пол.)

ПОЧОМУ ДУРНІ

«Де бував-пробував?
Розкажи, Іване!»
«Та вже де лиш не бував,
Всюди бував, пане!

Був в Адесі і в Бендерах,
Бував і в Полтаві,
Ходив в Київ разів кілька,
Бував і в Варшаві».

«А почому ж там, Іване,
Дурні продаються?»
«Та то, пане, по-всякому,
Які попадуться:

Як мужик — то мужик,
Його й не питають,
А пани — все пани,
З ціни не спадають!»

29/10/1857

ДЕ СПІЙНЯЛИ?

«А чи знаєш ти, Романе,
Батько під судом:
Іспійняли неборака
Над чужим добром...»

«Мого батька?.. Де спійняли?» —
Циганчук спитав.
«Таки в нашій же коморі —
Бодню розбивав».

«Та в коморі й горобцеві
Крила відшибеш...
Ні! Пусти-но батька в поле —
Чи тоді піймеш?»

29/10/1857

ФУРМАНКА З ЖИДАМИ

Возив когось один фурман
Та й назад вертався,
Та й на своє гірке лихо
З жидами найнявся.

Насідало жидовинів
Повнісінька фура:
Сруль і Лейба, Мошко й Берко
І тлустая Сура.

Коням тяжко, йому гірко!..
Тільки й ласки в Бога,
Що конята не голодні
Та суха дорога.

Їдуть вони одну добу —
Оброку не стало!
Їдуть другу — вже й дорогу
Дощем зопсувало.

Тут і гори наступили —
Ледво йдуть конята.
Зліз господар, підпихає...
Сидять жиденята!..

Стали коні під горою —
Ані суди Боже!
Вже й ні батіг, ні підмога —
Ніщо не допоможе!

А жиди собі байдуже —
До Сури герґочуть
Та з бідного християна
Сміються-регочуть!..

Але їде запорожець,
Їде й розважає:
«Та у мене жидова та
Живо позлізає!..»

Траснув коня нагайкою,
З возом порівнявся:
«Як ся маєш, вражий сину?!» —
Сердито озвався:

«Пам'ятаєш, як я хлопцем
Возив орендáрів,
А ти моїх орендáрів
Нагайкою спарив?..

Тепер же я повіддаю
Твоїм орендáрям!..» —
Та все жидів через плечі
Нагайкою крає!..

Скочив Лейба, скочив Мошко
І тлустая Сура,
Скочив Сруль і грубий Берко —
Полегшала фура.

Виїхав мужик на рівне,
Жиди позбігались
Та й до нього в один голос
Усі обізвались:

«Отак тобі, дурню, й треба!
Ото за те й маєш! —
А нащо ж ти по дорогах
Жидів зачіпаєш?»

7/04/1858

МОШКО І СУРА

«Щоб ти мені, Сура,
Здоровенька б́ула!..»
— А ти ж, Мошку, як?
«Я вже буду й так!..»

8/04/1858

ЩО РАБИН РОБИТЬ?

Випив мужик півквартирки,
Хлібом заїдає.
А жид ходить коло шинку,
Борухи співає.

«Чи є, Мошку, у вас рабин?» —
Став мужик питати.
А жид: «Гирсти! А чому ж нам
Рабина не мати?»

«А розумний у вас рабин?»
Жид аж вийшов з себе:
«Та вже ж, — каже, — розумніший,
Мужику, за тебе!..»

«А що ж рабин у вас робить?»
Що він поробляє?»
«Що він робить? Все читає...
Читає... читає...»

«А коли ж він спочиває,
Як все коло книжки?»
«Спочиває дуже мало
Або ані кришки.

Він привик, бач, коло книжки
День і ніч сидіти».

«А як же ж то, орендарю,
У рабина діти?»

«Та тим глупством у нас рабин
Себе не займає:
Єсть такий там у рабина,
Що за дітей дбає».

8/04/1858

ДВА РАБИНИ

Два рабини на коршомці
Засабашували,
Одправили борухати,
За стіл посідали.

На кожному рядно з Богом,
Шапка сабашкова.
Сидять собі коло стола —
Жоден — ані слова.

Аж приходить чоловік наш,
Кварти набирає.
«А хто то в вас, орендарю?» —
Шинкаря питає.

«І то рабин, і то рабин» —
Шинкар обіззався.
«Чому ж вони не говорять?» —
Чоловік спитався.

«Ет, Іванцю, — жидок каже, —
Нащо то питати!
Що розумні такі люде
Мають розмовляти?»

Що їден з них добре знає,
Те і другий знає,
А чого їден не знає —
І другий не знає».

9/04/1858

БОРОДАТИЙ ХУСИТ

На підсінні в малій хаті
Сидить старий хусит,
Вопівночі над талмудом
Бородою трусить.

І, як рабин, зачитався,
Читає, читає!..
А з підсіння запорожець
В вікно заглядає...

Заглядає та й гадає,
Чим би поживитись.
Але в жида всюди голо,
Куди подивитись.

Тільки сам він бородатий,
Борода до пупа,
Та книжок його усяких
Кругом ціла купа...

Замишляє запорожець
Жида підголоти
І що раз, то голосніше
Взявся говорити:

«Хто-но тільки великую
Бороду кохає,
Той ніколи великого
Розуму не має!»

Чує хусит бородатий,
Перестав читати...
А тут йому голосніше
Хтось почав казати:

«Хто-но тільки великую
Бороду кохає,
Той ніколи великого
Розуму не має!..»

Подивився жид на себе,
Бородою трусить:
«Гирсти? Як то? То я — дурень?
Дурень старий хусит?»

І до свічки бородою!..
Спалив половину...
Але знову чує голос
В ту ж саму хвилину!..

Знов борода над свічкою
Запалахкотіла
І в хвилині щезла з димом
До самого тіла!..

Засміявся запорожець,
Пішов собі спати...
Але хусит сидить, бідний,
Та й став розважати:

«Правду воно говорило,
Правду пак казало,
Бо й я з своїм бородою
Розуму не мало!..

Борода такого мати,
Так його любити,
І над свічком, над тим свічком
До губи спалити!..

Ах, веймир! Що Сура скаже?
Що всі люди скажуть?..
Ото дурень старий хусит!
Ще й руком покажуть...»

9/04/1858

МАСЛО

Вивіз Лейба горщик масла
В місто продавати
Та й пішов собі на ринок
Купця відпитати.

А чоловік коло воза
Чекає, чекає,
Далі випив півкварточки,
Масло добуває...

Добув масла, достав хліба,
Засів та й балує.
Де побачить християна —
Просить та й годує.

З'їли масло добрі люди,
Що тоді робити?..
Б'є він горщик коло воза,
А сам іде пити.

Підпив собі, як годиться,
Назад повертає.
Коли гляне — коло воза
Лейба умліває.

Умліває, ломить руки
І плечима ниже,
А собачка невеличка
Черепочки лиже.

«Лихо мамі твому, гицлю!
Де ся масло діло?»
«Лихо мамі!.. Таже бачиш,
Що песеня з'їло!»

«Брешеш, гицлю, — десять фунтів
Було в масла мого!
Гицлю ти!.. Йї само собачку
Не заважить того!»

І пійняв жид ту собачку,
На ваги чіпляє.
А собачка десять фунтів
Ледве дотягає.

«Видиш, гицлю?! То — собачка!
Де ся масло діло?»
«Де ж ся масло його діло?»
Таж песеня з'їло!»

«Ну нехай собачку — масло...
Де ж собачку буде?..»
«Де ж собачка — таже онде!
Видять добрі люди!»

«Ну нехай воно — собачку!
Де ж ся масло діло?!»
«Де ся масло? де ся масло? —
Таж песеня з'їло!..»

«Що з тобою говорити?
Лихо мамі твому!
Сідай уже, сідай, гицлю,
Та вези додому!..»

10/04/1858

КУЦИЙ

Ходить піп коло крамниці
Та й чогось питає.
Аж до нього такий хитрий
Жидок підбігає:

«Добродзею, добродзею!» —
Просить почекати
Та й новому ножикові
Яке ім'я дати.

А той, довго не гадавши,
Казав ножик дати,
Зламав його та й промовив:
«Куцим будеш звати!..»

10/04/1858

А НЕ ХАЛАСУЙ!

«Ото, тату, маєм воду, —
 Каже циганчук, —
А якби нам іще сиру
 Та муки до рук —
Наварили б вареників,
 Сіли край стола...»
Тут старому вже по горлі
 Слинка потекла...
«А якби нам іще масла,
 Отоді балуй!»
Тут старий його фандою:
 «А не халасуй!»

13/04/1858

ЦИГАН З КОНЕМ

Вивів циган на ярмарок
Коня продавати...
Посходились ярмаркові,
Стали оглядати...

Оглядають — кінь, як сокіл,
І ганчі не має!
А сам циган кругом ходить
Та все примовляє:

«Що конина, то конина!..
А щоб язик мала,
То вона б вам, люди добрі,
Всю правду сказала!»

Купив якийсь ту конину,
Дома оглядає!..
Аж конина його й справді
Язика не має...

14/04/1858

ЦИГАН З ХРОНОМ

Ходить циган, ярмаркує,
Лиш копійку має...
«А що тепер найдешевше?» —
Мужика питає.

«Та хрін тепер найдешевший! —
Мужик йому каже, —
За копійку цілу в'язку
Сідуха зав'яже!»

Побіг циган до сідухи,
Купив собі хрону.
Подивився на ярмарок
Та й пішов додому.

Іде собі дорогою,
Свіжий хрін смакує...
В носі свердлом завертіло,
А сліз не вгамує.

Втирав, втирав циган очі,
Далі й не втирає...
Сів під мостом, іскривився,
Їсть та примовляє:

«Плачте, плачте, дурні очі,
Щоб повилізали!..
Бо ж бачили, препогані,
Що ви купували!..»

13/04/1858

ЩО ДО КОГО

«Хто йде їсти?» — пан питає.

«Я йду!» — циган каже.

«Хто йде жати?» — пан питає.

«То громада скаже!»

14/04/1858

ЦИГАН НА ТОЛОЦІ

Вийшов циган на толоку,
Косить, бідний, косить —
А господар обідати
Цигана не просить.

А дав чарки понюхати,
Хліба закусити
Та й знов-таки заставляє
Цигана косити.

І скривився циганюга,
Косить, бідний, косить,
А господар полуднати
Цигана не просить.

А знов чарки понюхати,
Хліба закусити
Та й знов-таки заставляє
Цигана косити.

Ізнемігся бідний циган.
Косить і не косить,
Аж під вечір пан господар
Вечеряти просить.

Просить його до світлиці,
Садить на посаді,
Наливає чарку, другу...
Такий циган радий!..

От подали сироватку,
Циган уплітає,
Аж тут кума вареники
З печі висуває.

Кинув циган сироватку,
До другого взявся.
Лигав-лигав вареники,
Аж розперезався.

Далі годі! Сидить циган,
Тільки поглядає,
Аж тут кума поросятко
З печі висуває.

Гекнув циган — та й із хати,
Не хоче і ждати:
«Вміли, — каже, — наварити —
Не вміли подати!»

14/04/1858

ЦИГАН В ОГІРКАХ

Сидить циган на городі
Темненької ночки,
До блискавки вибирає
Чужі огірочки.

Та все собі промовляє:
«Блисни, Боже, блисни!»
А господар його ззаду
Як вилами свисне!..

«А сто бісів в твого батька
Та у твої груди,
Розкрадати мою працю!..
А що тепер буде?..»

«Ой батечку, голубчику,
Чиніте, що знайте,
Тільки прошу вас, панотче,
За пліт не кидайте!»

«Отже ж кину!» — «Бійтесь Бога!..»
«Кину, бісів сину!»
Підняв цигана на руки
Та й через пліт кинув.

Підійнявся вражий циган
Та як зарегоче:
«Мені того й бракувало...
Добраніч, панотче!»

14/04/1858

ВОЛИ

Їде москаль серед літа
Нашими волами.

«Гей, вали, — кричить веселий, —
Чтоб Бог їздїл вами!»

Їде москаль серед зими
Нашими волами.

«Гей, вали, — кричить сердитий, —
Чтоб чьорт їздїл вами!»

15/04/1858

МОСКОВСЬКА ІКРА

Сидить москаль коло лави,
Порох насипає.
Аж підходить стара баба.
«А що то?» — питає.
«А что ж? Ікра салдацкая, —
Став москаль брехати. —
Ведь с ентаво у нас, бабка,
Виходют салдати!..»
«Почекай же, бісів сину, —
Стара собі каже, —
В мене живо ікра ваша
У печі поляже!»
Й тільки лихе москалину
З хати одвинуло,
Баба — порох та до печі —
Печі як не було!..
«Чи ж не диво з москалями, —
Баба промовляє, —
І в ікрі ще москалина,
А що виробляє?!»

15/04/1858

БАЛТА

Звелів москаль нашу Балту
По-московськи звати:
Давай бити в барабани,
Всюди звідомляти,
Що вже Балта — то й не Балта,
Якось інше зветься.
Народ чує та дивує,
Та й з дурня сміється:
«Коли Балта вже не Балта, —
Кажуть наші люде, —
То з дурними москалями
В нас пуття не буде!»

Незабаром торговиця
В Балті наступала.
Москва всюди по дорогах
Чортом поставала.
Що християн який їде —
То москаль спиняє:

«Как завьоща етот город?» —
З різкою питає.
Лиш хто скаже, що се Балта —
Пропаща година!
Як худобу мósква вража
Б'є християнина.

Ішов якийсь дід старенький.
Мóсква зупиняє:
«Как завьотся етот город?» —
Старого питає.
А старий підняв свитину,
На землю поклався:
«Та бий, — каже, — бісів сину,
Тільки не питайся!»

15/04/1858

ПОЛОТНО

Кричить баба, репетує,
Пукає в вікно,
А москаль припав до плота,
Тягне полотно.

Стягнув собі. «Пращай, бабка!
Злом не памінай!»
Стара баба у погоню:
«Служба, почекай!»

Москалеві то й байдуже,
Баба вже й клене:
«Нехай тебе, препоганий,
Куля не мине!»

«Пусть себе, — москаль говорить, —
Баба паарьоть,
Веть добрава чалавека
Пуля не вазьмьоть...»

«Та богдай же тебе Господь
Щастям обминув,
Богдай же ти, препоганий,
Дзвона не почув!»

«Что мне, бабка, тваї звони —
Звонов не відал?..
Каби я ліш ва паходе
Барабан слыхал!»

«Богдай же ти світа-сонця
Більше не видав!
Богдай же ти зозуленьки
Більше не чував!..»

«Что мне слушать, как зазуля
Вашая пайють,
Мене в матушке Расеї
Й одуд закуйоть!..»

15/04/1858

«ВАРЄНІКІ-ВАРЄНІКІ!»

Сидить москаль на прилавку,
Прищурює очі...
Так і знати: москалина
Вареників хоче.

Хоче бідний вареників,
То й ніщо питати!
Та тільки їх по-нашому
Не вміє назвати.

«Хазяюшка, галубушка! —
Став він говорити.—
Сварі-ка мнє вот ентаво!..»
«Та чого зварити?..»

«Да ентаво... как, біш, єво
У вас називають?..
Вот что, знаєш... берут тесто,
Сиром накладают...»

«Та Бог його святий знає,
Що вам, служба, гоже!..
Тісто сиром накладають...
То галушки, може?..»

«Не галушкі, не галушкі,
Я галушкі знаю...
Сварі-ка мне, галубушка...
Всьо, біш, забиваю...»

Уж с глаз долой, так с памяти!
Вот ентакой бес-то!..
Да знаєшь лі, ентак сир-то,
А на сире — тесто!..»

«Та Бог його святий знає
І добрії люди!..
Сир у тісті?.. Хіба, може,
Чи не пиріг буде?»

«Да не пірог, галубушка...
Екая досада!..
Да знаєшь лі, туда масла
Да сметани нада!..»

А вона-то добре знає,
Чого москаль хоче...
Та чекає барабана,
Заким затуркоче.

Як почула барабана...
Слава тобі, Боже!
Та й говорить москалеві:
«Вареників, може?..»

Аж підскочив москалина...
Та ніколи ждати.
«Варенікі-варенікі!..» —
Та й пішов із хати.

15/04/1858

ПАН ТА ІВАН В ДОРОЗІ

Побратались пан з Іваном,
По світі мандрують...
Разом їдять, розмовляють,
Разом і ночують...

На кожному через плечі
Висить по торбині...
Лиш пан таки у чемерці,
Іван — у свитині...

Ідуть вони дорогою,
Стали ночувати,
Аж пан собі задумує
Хлопа ошукати...

Та й говорить до Івана:
«Знаєш, що, Іване?
Годилося б попоїсти!..»
«То що ж? Їжмо, пане!..»

«Але знаєш, що, Іване?
Починаймо з твої!
Як твоя буде порожня,
То тогді — до мої!»

«Добре, пане!» — Іван каже,
Зняв свою торбину,
На травиці зеленії
Постелив свитину...

Попоїли таки добре;
Комара здушили...
Рано встали, до снідання
Торбину кінчили.

Прийшов вечір. Знов у полі
Стали ночувати.
Вже панові оце б торбу
Треба починати.

Але пан собі ні слова...
На землі лягає,
Кладе торбу під голови,
Хлопа замовляє:

«Що би ти робив, Іване, —
Пан зачав питати, —
Якби тобі довелося
Таке поле мати?..»

«А що ж, пане, я орав би,
Хлібом засівав би
Та ходив би до Адесу,
Сіль і гроші мав би...»

«А що я — не так зробив би, —
Пан почав казати. —
Я б казав би на сім полі
Місто збудувати...»

Там би в мене стояв палац,
Там підряд крамниці,
Там перекупки з булками,
А тут дві різниці...

Отогді приходь, Іване,
В мене балувати!..»
«Ет, спасибі, — Іван каже, —
Лучче будем спати!..»

Незабаром на все горло
Став Іван хропіти,
Незабаром коло него
Став і пан сопіти...

Тільки що пан заснув добре,
Іван підійнявся
Та до панської торбини
Як сам присотався...

То і курку, і печеню,
І кавалок кишки —
Все, що було у торбині,
Стеребив до кришки.

Пробудився пан раненько.
Пропаща година!
Хоче їсти, сіромаха,
Та пуста торбина...

Розбуджує він Івана
Та й його питає.
А Іван стиснув плечима
Та й відповідає:

«А що ж, пане, таж ви вчора
Місто будували:
Тут стояло дві різниці,
Там булки стояли!..

А по місті, звісне діло,
Собаки ходили!..
То вони ж то вашу торбу,
Певне, стеребили!»

Посвистав пан по торбині,
Нічого діяти!..
«Вставай, — каже, — вже, Іване!
Підем мандрувати...»

Пішли вони, ідуть степом,
Тяженько зморились...
Аж насили перед вечір
До села прибились.

Відчиняють коловорот,
Аж блукає гуска...
Іван гуску — та в торбину —
Є вже і закуска!..

Бракувало тільки хати
Переночувати...
Але вони завернули
До пустої хати...

Прийшли собі, відпочили,
Гуску спорядили...
Общипали, обшмалили,
У піч посадили...

Але пан гадає знову
Хлопа ошукати...
«Знаєш, — каже, — що, Іване?
Ми лягаймо спати!

Та кому із нас присниться
Кращая закуска,
То вже ціла тому вввзавтра
Достанеться гуска!..»

«Та як спати, то і спати,
Нічого діяти!»
Постелив Іван свитину
Та й лягає спати...

Але рівно опівночі
Іван пробудився,
Із 'їв собі цілу гуску
Та й знов положився.

Рано будить пан Івана
Та давай казати,
Як то він вві сні до Бога
Ходив балювати,

Та які там потрави
Йому подавали,
Та як його всі святії
Їсти припрошали...

«Ані слова! — Іван каже. —
Ваша правда, пане!
Я сам бачив, як ви їли
Якісь марципани...

Та дивлюсь, що не голодні,
Маєте закуску,
Та й сів собі коло печі
Та й стеребив гуску!..»

«Чи ж то правда? — пан питає. —
Усю з'їв, Іване?»
«Та аби я так здоров був,
Як всю із'їв, пане!..»

Димом здимів пан із хати,
А Іван озвався:
«Хтів пан когось ошукати,
Та й сам ошукався!..»

15/04/1858

ЩО КОМУ ГОДИТЬСЯ

«Jak wy, chłopie, tego pora
Całujecie w rękę?
Ja bym jego nie całował,
Żeb brali na mękę.

Już bym wołał psa całować!» *
Мужик злиться, злиться:
«Та так, — каже, — ясний пане,
Що кому годиться!»

16/04/1858

* «Як ви, хлопе, того попа
Цілуєте в руку?
Я б його не цілував,
Щоб брали на муки.

Вже б волів пса цілувати!» (Перекл. автора).

ЗАПОРОЖЦІ У КОРОЛЯ

Приїхали запорожці,
Короля вітають,
Король просить їх сідати,
Козаки сідають.

Сидять собі. В них жупани
Все кармазинові,
І самі такі хоробрі,
Вуса прездорові.

Задивились на ті вуса
Ляхи-мосціпани.
«Що б їм, — кажуть, — дати їсти?
Даймо їм сметани!»

Поставили їм сметани,
Їсти припрошають,
Але наші запорожці
Разом відмовляють:

«Славная у вас сметана...
Тільки вибачайте,
А перше нам, запорожцям,
Щільник меду дайте!»

Дали їй меду запорожцям...
Вони як поїли,
Так ті вуса прездорові
Вгору їй завертіли.

Тоді їй кажуть королеві:
«А що, ясний пане!
Нехай тепер запорожцям
Подають сметани!»

15/04/1858

ОЙ ПИТОНЬКИ, ОЙ ПИТОНЬКИ!

Лежить дідич на постелі,
Як барило, грубий...
Його лакей сухощавий
Заснув коло груби...

Заснув лакей коло груби,
Води не напився...
Як захтілось йому пити —
Бідний, пробудився...

«Ой питоньки, ой питоньки!» —
Зачав промовляти,
Та лінується, псяюха,
За водою встати...

Аж тут дідич із постелі:
— Подай води, Йване!
Лакей раптом ісхватився:
— Зараз, — каже, — пане!..

Дає пану води склянку:
— Прошу, ясний пане!..
— То для тебе! — пан говорить, —
Напийся, галгане!

17/04/1858

ПІП НА ПУЩІ

Начитався піп удовий,
Як святії жили,
Як то вони по пустинях
Господа молили.

Та й задумав і сам, грішний,
З світом попроситись,
Зайти куди межі пущі
Та й собі спасатись...

І зібрав усю громаду,
З нею розпростився;
Взяв з собою молитовник,
В пущу віддалився...

Але де йому до пущі!
Привик до ковбаски,
До чарочки горілочки,
До борщу та кашки...

Привик собі як часами,
То й дечого вжити...
Та де йому серед пущі
Корінцями жити!..

Пробув в пущі одну добу;
Ба щось не прядеться...
Пробув другу піп удовий —
Ба вже й нитка рветься...

Взяв добродій молитовник,
Назад повертає.
«А що ж то ви не на пущі?» —
Громада питає.

«Не питайте, добрі люди! —
Став піп говорити.—
Не з такими животами
Серед пущі жити!..»

17/04/1858

ПЕРЕКУСІТЬ, ПАНЕ!

Обсунулась стара гребля,
Місток похилився,
Спала річка невеличка,
Млинок завалився.

На камінні кілька хлопців
Черепками грає,
Аж ступою через греблю
Панок проїжджає.

— Помагайбіг, — каже, — хлопці!

— Помагайбіг, пане!

— А що — у вас млинок меле?

— Таже меле, пане!

— А гі...но змолоти можна!

— Перекусіть, пане!

Як сухеє воно тільки,

То змелеться, пане!

16/04/1858

СПОВІДЬ

Хто не знає, що попи все
Звикли на дурницю!
Сповідав раз їден попик
Грішну молодицю...

Молодиця молодая,
Тілиста, вродлива,
Груди білі — як збанята,
Сама чорнобрива.

Накрив її патрахілем,
Ніби сповідає,
А сам мало не прилипне,
І так промовляє:

«Чи не можна, молодичко,
В тебе поживитись?
Буду за тя господеві
День і ніч молитись.

Я ще здавна тебе люблю!..» —
Піп її туркоче...
Молодиця й собі каже:
«А я вас, панотче!»

Дзвонять дзвони на «Достойно»,
Дзвонять — і по всьому.
Йде чорнява молодиця
Із церкви додому.

Тільки двері відхилила —
Чоловік озвався:
«Чого тебе на сповіді
Батюшка питався?»

«Ет! Чого він не питався!
Чи все спам'ятаю?..
Хотів муки на проскури,
Питав, чи не маю».

«Ні, нсяюхо!.. Не до шмиги!
Не муки він хоче!
Чув я добре, як казала-сь:
«А я вас, панотче!»

Стережися, коли хочеш!..
А то як почую,
То й тобі муки намелю,
Й йому напиглюю!»

17/04/1858

СХОВАЛАСЬ

По Ордані, як звичайне
У людей буває,
Ходить батюшка з кропилом
Хати окропляє.

І, звичайне, як батюшка, —
Чого ж тут боятись?
Але одна молодиця —
Ні, таки ховатись...

Ставить діти на припічку,
Каже їм казати,
Що матері нема вдома,
На ярмарку мати.

Сама живо під постелю,
Ноги підгинає.
Аж приходять і батюшка,
В Ордані співає.

І співає, окропляє
Образи й пороги,
Далі стелю і постелю —
Та й угледів ноги.

По Ордані дає дітям
Хреста цілувати
Та й питає, мов не знає:
«А де ж ваша мати!»

«Пішла мати на ярмарок!
Нема вдома мами!..» —
Запищали малі діти
Різно голосами.

«То скажіть же своїй мамі, —
Йй показав рукою, —
Нехай бере на ярмарок
І ноги з собою».

17/04/1858

ЧОРТ

Приглянувся ксьондз-добродій
До чужої жінки.
Що день божий посилає
Фіги та родзинки...

Посилає, все питає,
Коли згода буде,
Коли її чоловіка
Удома не буде...

Але жінка не з тих жінок:
Подарунки брала,
А ксьондзові усе-таки
Слова не давала...

Далі видить — треба дати,
Нічого робити!
Тільки собі замишляє
Ксьондза підголити...

Каже мужу... Муж навмисне
Зрання виїжджає,
А вона тут повну скриню
Сажі насипає...

Насипала, зачинила,
В печі розпалила
Та нібито на вечерю
Ксьондза запросила.

Ксьондз приходить, габіт з себе!..
Жарти починає...
Помаленьку-помаленьку —
Ба вже й обіймає...

Помаленьку-помаленьку —
Ба вже і за діло...
Аж тут раптом коло хати
Щось загуркотіло!..

«Ах, нещастя! — жінка каже, —
Кінець мого віка!
Чи ж не лихе притащило
Мого чоловіка!

Іскидайте живо шмаття,
Голі розбирайтесь,
Та от скриня коло лави,
У скриню ховайтесь!..»

Ксьондз скидає, й помагає
Сама господиня,
І в минуті з голим ксьондзом
Зачинилась скриня.

Входить в хату і господар,
Нібито не знає;
Стелиться собі на скрині
Та й спати лягає...

Лежить собі на тій скрині
Та й почав казати:
«А що, жінко, завтра, — каже, —
Тра скриню продати.

Коло нас тут недалеко
Торговиця буде.
Повезу її до лиха,
Може, куплять люди!»

«Нащо тобі продавати?» —
Каже молодиця. —
Нехай собі буде вдома,
Може, пригодиться!»

«Пригодиться-пригодиться...
А знаєш мовчати?»
Таж не твоя — моя скриня!
Я хочу продати!»

І обоє господарі
Разом замовчали;
Замовчали, помирились
Та й позасинали...

Устав рано пан господар,
Коні запрягає,
Вивалює на віз скриню,
Коні поганяє.

Їде собі на ярмарок
Скриню продавати...
Але їде й пан з жоною
До костьолу, знати...

Оглядає та й питає:
«Що везеш, Іване?»
«Везу скриню, — Іван каже, —
В скрині чорта, пане!»

А тут пані обернулась
Та й панові каже:
«Poproś, duszko, tego chłopa,
Niechaj on pokaże!»

«А який то чорт у тебе?»
Покажи, Іване!»
«Дайте хіба рублів копу,
То покажу, пане!»

Вилічив пан йому гроші,
Іван ізлізає,
Кладе гроші у кишеню,
Скриню відмикає.

Як вискочить ксьондз із сажі!..
Боже, твоя воле!
Світу божого не бачить,
Біжить через поле!..

А тут пані у долоні:
«Ах, моє сердушко!
Подивися, подивися! —
То ще й самець, душко!»

17/04/1858

ТОЙ, ЩО НАД НАМИ

Стоїть козак коло груші,
Дівку підмовляє.
А дівчина, як калина,
Полум'ям палає.

Зчервоніло повне личко,
Відскочили груди...
Отак дала б, та боїться,
Що опісля буде.

«А що, — каже, — як я буду
Дитиноньку мати?
Хто пригорне сиротину,
Буде доглядати?»

Козак жваво обіймає
Дівчину руками.
«Не журись, дівчино, — каже, —
А той, що над нами!..»

А із груші старий батько:
«О бісова мати!..
То ви будете робити,
А я годувати?!»

Як почули молодята —
Та від батька в ноги:
Дівча в хату з переляку,
Козак — за пороги...

18/04/1858

А СИТОМ НАКРИТИ!..

Біжить дівка — в руках курка,
Сито під пахвою.
Аж дивиться — спочиває
Козак під вербою.

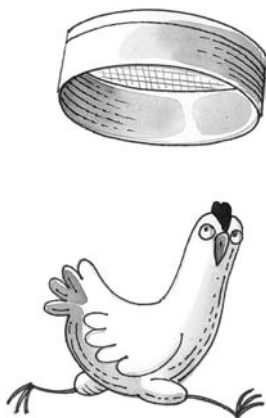
Розпалилася дівчина,
Гвалтом чогось хоче:
То підійде, то загляне
Козакові в очі.

То пуститься утікати,
То знов підступає.
«Та чого ж ти утікаєш?» —
Козак промовляє.

«Який змисний!.. Утікаєш!..
Еге!.. Не втікати?!
Я вже бачу, що ти хочеш,
Бодай не казати!..»

«Та дурна ти! Втікла б курка —
Як тут що зробити?»
«Який змисний!.. Втікла б курка?!
А ситом накрити!..»

18/04/1858

УКАЗ

Іде козак дорогою,
Дівку надигає;
Вийняв папір з-за пазухи
Та їй і читає:

«І прочая, і прочая...
По сему указу
Кожна дівка козакові
Довжна дати по разу!»

«Чуєш, дівко, що в указі?»
«Та чую, козаче».
І вже ж рада-то, псяюха,
Аж мало не скаче.

Ізліз козак, поцілував...
На коня сідає,
А дівчина засміялась
Та й ще забагає:

«А приглянься-но, козаче,
До того указу:
Чи нема там написано,
Щоб іще по разу?»

18/04/1858

ЧИ ДАЛЕКО ДО КИЄВА?

Питаються якось хлопця
Подорожні люди:
«Чи багато верстов, сину,
До Києва буде?»

«А не знаю, — хлопець каже, —
Було вісімнадцять.
Тепер менше, либонь, стало —
Здається, сімнадцять!»

«Що ж то, сину, за пригода
Така прилучилась?»
«Та пригода не пригода —
Верства повалилась!»

18/04/1858

ДОПИТАЛАСЬ

Прийшов мужик із празника,
Празник добре вдався:
Посиніла кругом шия
І чуб підійнявся.

Прийшов в хату — ані слова...
На лаві сідає.
Аж підходить молодиця,
На лаві сідає.

«А чого то в тебе шия
Вкрита синяками?»
«Та то, мабуть, од вишнівки,
Що пив із дяками!»

«А хто ж тобі, чоловіче,
Чуба мав намняти?»
А той з лави та до неї:
«А знаєш мовчати?!»

18/04/1858

БАБА В ЦЕРКВІ

Прийшла в церкву стара баба,
Свічок накупила;
Де була яка ікона,
Всюди поліпила.

Іще пара остається,
Де їх приліпити?..
«Ага! — каже. — Пошукаю
Святого Микити!»

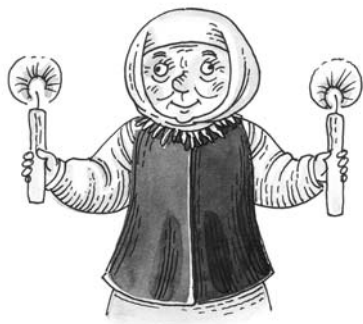
Найшла баба і Микиту —
Святий чорта ціпить!..
Бере одну йому ставить,
Другу — чорту ліпить!..

Видять люди й розважають,
Щоб там не ліпила.
«Що ти, бабо, — кажуть, — робиш?
Та ж то вража сила!..»

Але баба обернулась:
«Не судіте, люди!
Ніхто того не відає,
Де по смерті буде!..

Чи у небі, чи у пеклі
Скажуть вікувати;
Треба всюди, добрі люди,
Приятеля мати!..»

18/04/1858

МОШКОВА ПІСНЯ

Колись Мошко улюбився
У нашу дівчину.
То, бувало, все співає
В лихую годину:

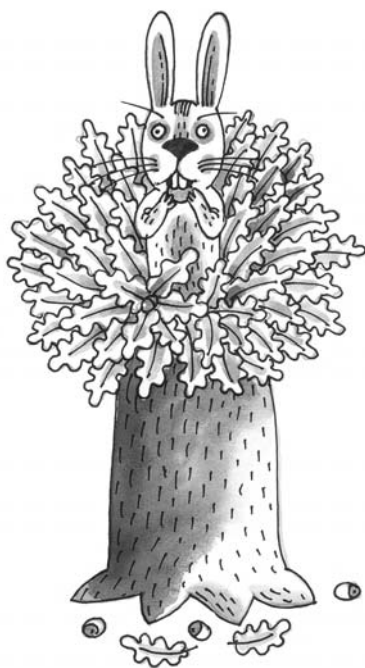
«Світить місяць, світить,
І сонця не треба, —
Він не впаде з неба,
Бо добре держиться.

Ой там край Дунаю
Голуби літають, —
Най собі літають,
Бо я їх не спійму.

Сів заєць на дубі,
Оріха кусає...
Бо він виглядає
Милої коханки.

Сів заєць на дубі,
А я коло дуба.
Як ти мені люба,
Сказати не можу!»

4/02/1859

ХТО КОГО ЛУЧЧЕ?

Бився Мошко із Гаврилом
Та й потім хвалився:
«Ото, — каже, — на ярмарку
Я з Гаврилом бився!

Він на мене із ломаком
По плечах махало.
А я йому все з ярмурком
По носі давало!»

«Та славно ж ви, Мошку, бились...
А хто ж кого лучче?»
«Та Гаврило мене лучче,
А я його лучче!»

5/02/1859

ТРИ ПИТАННЯ

Стоїть собі жиденятко,
Головкою має;
Коло нього сидить рабин
Та його й питає:

— Чого півень, як співає,
Очі закриває?
— Того, певне, що напам'ять
Свою пісню знає.

— Чого колись по драбині
Ангели злізали?
— Бо ще були молодії,
Мало пір'я мали.

— Чого море так солоне,
Що не можна пити?
— Бо погані оселедці
Мали засолити.

5/02/1859

ОКУЛЯРИ

Розходився мужичок
Аж гвалт дякува́ти,
Та одна йому́ біда:
Не вміє читати.
До аз-бу́ки — так куди,
Не того він хоче.
Він гадає чим другим
Просвітити очі.
«Не вміє ж так старий дяк
Стрічки розібрати,
Окуляри ж як візьме —
То куди читати!
Отак і я заведу
Кондаки й тропарі,
Піду тільки та куплю
Такі окуляри».
Пішов мужик до крамниці,
Різні вибирає...
Що на очі накладе,
То все не читає.

Далі соті з носа зняв,
Об землю ударив.
Розплатився та й пішов
Сам без окулярів.
Та й на проводи сказав
Хрещеному люду:
«Окулярів не купив,
То й дяком не буду».

6/02/1859

СКІЛЬКО ДУШ

«Скільки, куме, в тілі душ?»

«Одна, я гадаю».

«Може, в тебе і одна,

А я так дві маю:

Бо як руки на снігу

В мене заколють,

Хукне теплая душа —

І руки тепліють.

А як страва на столі

Гарячая буде,

То вже друга, бач, душа,

Холодная, студить!»

6/02/1859

АБИ ДУША ЧИСТА

Два злодії опівночі
Костьол обкрадають;
Обшарили всі скарбони,
Святих обдирають.
І забрали, які були,
Гроші під замками.
Далі один на олтарик
Пнеться з постолами.
«Та що ж бо ти, брате, робиш?» —
Став другий казати. —
Як-то можна святе місце
Постолом валяти?»
А той каже: «Мовчи, брате!
Ми тут перед богом —
Аби душа чиста була,
Постоли — нічого!»

6/02/1859

ДОБРА НАТУРА

Грає скрипка, грає кобза
І бандура грає;
Чумак літом у кожусі
Гопки витинає.

Витинає чумак гопки,
Аж потом залявся...
«Та скинь-бо ти кожух, брате!» —
Якийсь обіззався.

«Ні, не скину! — чумак каже. —
Бо натуру маю,
Що йно тільки з себе скину,
То все пропиваю!»

8/02/1859

СВИНЯ СВИНЕЮ

Несе мужик у ночовках
Додому свячене:
Яйця, паску, і ковбаси,
Й порося печене.
І порося, як підсвинок,
Та ще й з хроном в роті.
Несе, бідний, та й спіткнувся
У самім болоті!
І хитнулись нові ночви,
Затряслось свячене,
І в болото покотилось
Порося печене.
Глянув мужик на болото,
Посвистав до лиха,
Відвернувся, набік плюнув
Та й промовив стиха:
— Та свиня таки свинею!
Правду кажуть люди:
Святи її, хрести її —
Все свинею буде!

8/02/1859

ЧУПРИНА

Питалися козака:

«Що то за причина,
Що в вас гола голова,
А зверху чуприна?»

«А причина то така:
Як на війні згину —
Мене ангел понесе
В небо за чуприну».

Питаються мужика:

«Що то за причина,
Що в вас гола голова,
А зверху чуприна?»

«А причина то така:
Нас біда обсіла —
Голимося до кривлі,
Щоб кузка не їла!»

8/02/1859

НЕ МОЇ НОГИ

Серед лісу, серед гаю
У неділезній обід
Заснув мужик у чоботях,
Прокинувся без чобіт.

Прокинувся, протер очі,
Разів кілька позіхнув,
Разів кілька босі ноги
З подивлінням повернув.

«Не мої се, — каже, — ноги,
Присягаю на чім світ,
Бо мої в чоботях були,
А сі — босі, без чобіт!»

8/02/1859

ТРИ ЦАРІ

Циган, русин, третій — лях
Про те говорили,
Якби царство хто їм дав,
Що б вони робили.

Циган каже: «Якби так
Моє царство було,
То такого б вже царя
На світі не було.

Я б по шию в салі жив,
В сало б одягався,
Сало б їв, на салі спав,
Салом укривався».

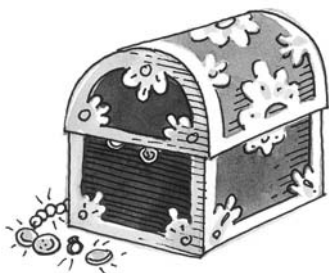
«Ну, не диво такий цар, —
Русин промовляє. —
Кому сало в голові,
Той сала бажає.

А якби я був царем
Та мав царську волю,
Я би панів скасував,
Всіх пустив на волю!..»

«Ет! Дурні ви, — каже лях, —
Не вмієте жити!
А якби я був царем —
Знав би, що зробити:

Я би тільки захопив
Царську скарбівницю
Та ще б таки того дня
Махнув за границю!»

8/02/1859

ЗАГАДКИ

Позбирались дукачі,
Добре підгуляли.
«Давай, Мошку, загадок!» —
До жидка пристали.

А жидок собі бім-бім,
Пейси підвиває:
«Як завдати, так завдам,
А хто не вгадає?»

А ті кажуть: «Не журись!
За то буде плата.
Хто не скаже, що то є,
Заплатить дуката».

«Угадайте ж, — каже жид, —
Що удень чорніє,
Що біліє уночі,
А ранком синіє?»

«Добре!» — кажуть. — От пішли,
Гадали-гадали...
Далі бачать, що не сил,
По дукату дали.

«Що ж то, Мошку, таке є?» —
Жидика питають.
А той: «Гирсти! Що то є?»
А я почім знаю?»

«Ну ж бо, Мошку, не жартуй!»
«Та жарти до ката —
Я і сам собі даю
Цілого дуката!»

26/02/1859

ВОВКИ

«Чого, брате, так збілів?
Що з тобою сталось?»
«Та за мною через став
Аж сто вовків гналось!»
«Бог з тобою!.. Сто вовків!..
Та б село почуло...»
«Та воно пак і не сто,
А п'ятдесят було».
«Та й п'ятдесят диво в нас.
Де б їх стільки взялось?»
«Ну Іванцю! Нехай так,
Але десять гналось».
«Та і десять не було!
Знать, — один усього?»
«А як один? Аби вовк!
Страшно і одного...»
«А може, то і не вовк!»
«А що ж то ходило?
Таке сиве та мале,
А хвостик, як шило!»

26/02/1859

СТРАШНИЙ СУД

В страшносудную неділю
Ксьондз казання говорив,
Став за Божий суд казати
Та й, на гріх, пересолив.

Слухав-слухав бідний мазур,
Далі тяженько здихнув,
Подивився на Jezusa
Й головою похитнув.

«Коли так, — промовив, — Jezu,
Ти судити нас будеш,
То, будь певен — сам, як палець,
Серед раю заживеш!»

27/02/1859

СУХОДОЛЬСЬКИЙ

Згинув шляхтич Суходольський,
Вже в костьолі тіло,
І з-під небка ксьондз навколо
Поглядає сміло.

Далі й мову зачинає,
Тільки не по-польськи,
Зачинає по-латині:
«Убі * Суходольський?»»

І поглянув знов навколо:
«Убі Суходольський?»»
Далі ще раз кругом глянув:
«Убі Суходольський?»»

А п'яничка їден слухав
«Убі» все та «ubi»,
Далі й каже: «Звісно, ubi —
У чортові губі!»

* «Де Суходольський?» (Лат.)

«Lżesz, galganie! Він у Бога! —
Ксьондз відповідає, —
Зі святими його хвалить
І на арфу грає!»

А п'яничка похилився,
За ліхтар узявся:
«Та не знаю, хто з нас галган, —
Сміло обізвався. —

Бо покійник не знав того,
Як і дудку взяти,
То де ж йому перед Богом
Ще й на арфу грати!»

27/02/1859

ПІП І КСЬОНДЗ

Ксьондз сміється: «Паки! Паки!
Дай, попе, табаки!»
А піп каже: «Sursum corda!*На, теляча морда!»

27/02/1859

* «Піднесімося духом!» (Лат.)

ПЕКЕЛЬНА СМОЛА

Раз на мові ксьондз казав:

«Не впивайтесь, люди!

На тім світі вам смола

Замість вина буде!»

Ото якийсь і захтів

Смоли скуштувати,

Каже собі два бички

За денежку дати.

Випив один — не біда,

Другий випиває...

Посмакував неборак,

Далі промовляє:

«Та гірка вона, гірка !

А все ж не тужити:

Як втягнеться чоловік,

То й то буде пити!»

27/02/1859

КРИВА БАБА

Раз до ксьондза забрела
Кривая на ноги
І, бідная, на дітей
Просила підмоги.

А ксьондзові грошей жаль, —
Давай її вчити,
Як каліці із дітьми
В білім світі жити.

«Лучче, — каже, — ти навчись
Бабити, змовляти,
То й на себе, й на дітей
Будеш гроші мати!»

«Де ж навчитись, пане мій?
Дайте мені раду!»
«Що учитись? Ти змовляй
Хоч так, для прикладу:

«Пробіг пес через овес —
Не шкодило псові,
Най же шкоди не буде
І тому вівсові».

Пішла баба — і куди!
Як свята, курує;
Пройшло уже кілька літ,
Ба, і ксьондз хорує;

Така гуля, як кулак,
В горлі йому сіла...
Лічать-лічать дохтори,
А все гуля ціла.

Далі вдався до бабів,
Нічого чинити...
От приходить і крива
Слабого лічити.

Ксьондз, до лиха, вже й забув;
Вона не питає,
Каже вийти з хати всім,
Сама зачинає:

«Пробіг пес через овес, —
Не шкодило псові,
Най же шкоди не буде
І тому вівсові!»

Подивився слабій ксьондз:
«А, то ти, зозуля?»
Та як враз зареготав —
Так і трісла гуля!

1/03/1859

ПОЛЬСЬКИЙ І РУСЬКИЙ КІТ

Несе м'ясо руський Кіт,
Польський вихилясом:
«Що ти, Котику, несеш?»
А той каже: «М'ясо!»

І як «м'ясо!» вимовляв,
М'ясо і упало,
І з ним польського Кота
В минуті не стало.

Несе м'ясо польський Кіт.
Руський і питає:
«Що ти, Котику, несеш?»
«Mieso!» — відвічає.

І як «Mieso!» вимовляв,
То так стиснув зуби,
Що бідняка, руський Кіт,
Лиш облизав губи.

1/03/1859

ЛИСТ

Їден дідич мав у школах
Кохану дитину,
Ото раз до неї й пише:
«Милий ти мій сину!

Як ти здоров — слава Богу,
А як добре вчишся,
То не візьме тебе дідько,
Про те не журися.

Моя жінка, твоя мати,
Без відома мого
Посилає на горіхи
Тобі золотого.

А я тобі посилаю
Старі ногавиці:
Зроби собі жупанину,
З рештків — рукавиці.

Та учися, милий сину,
Та читай багато,
Бо ти дурнем зостанешся,
А я — твоїм татом!»

1/03/1859

РОЗУМНИЙ ПАНИЧ

Привіз дідич раз на свята
І зі школи сина
І не може натішитись,
Що вчена дитина.

Раз здивує гуменного
І тому хвалиться:
«Ото, — каже, — мій синочок
Як у школі вчиться!..

Та і розум, що за розум!
Як тобі, Іване?»
«А мені, то щось не так-то
Здається, мій пане!

Бо якби наш панич мали
Розуму доволі,
То нічого їм би було
Вчитися у школі!»

1/03/1859

ЗЕЛЕНИЙ ПЕС

Зайшов німець раз на бал,
З панною сідає,
Мовчить-мовчить, далі сам
Мову починає:

«Чи зелений коли пес
Пані не здибала?»
«Та ні, — каже, — або що?» —
Німця запитала.

«Та нічого, — каже той, —
Я лиш так питався,
Бо з зеленим, пані, псом
І я не здибався!»

1/03/1859

ДОВГИЙ ЗУБ

Сидить шевчик на стільці,
На кумові постільці
 Пришиває латку.
Аж у сінях двері — скрип!
Далі двері в хату рип! —
 Шелеп — кум у хатку!

«Здоровенькі ви були!
А що ж мої постолои —
 Вже, мабуть, готові?»
«Зараз будуть... Погодить,
Що ж ви стогнете, як дід?
 Чи вже ж нездорові?»

«Та не то щоб, боже, крий,
Був я дуже так слабій,
 А так тільки нудно:
Розболівся вражий зуб
Та заріс тобі, як дуб,
 Що й вирвати трудно...»

«Не журіться, — каже швець, —
А сядьте-но на стілець!..»

На стілець саджає,
В дратву зуба замотав,
Кінці разом посплітав,
До ноги чіпляє.

Але, звісно, у шевців
Все дірявії стільці,
Щоб то не душило.
Ото шевчик і зайшов,
Стихача діру найшов
Та хватъ кума шилом!..

Кум підскочив, як той цап,
Та рукою ззаду лап
За грішнеє тіло:
«Недаремне ж я стогнав»,
От коріння попускав —
Аж там заболіло!»

8/05/1859

ЖОНАТИЙ

Била жінка мужика
Та й вигнала з хати.
Пішов, бідний, по полях
Притулку шукати.
Ходив, бідний, цілий день,
Все кляв молодицю,
Наостаток десь заліг
На руді в копицю.
Аж дивиться на руду,
Що бугай хороший
Ходить собі по траві,
Мукає в розкоші,
Та й і каже неборак:
«Щасливий ти, брате,
Колись і я так співав,
Як був нежонатий!»

8/05/1859

ГЛУХИЙ І ГУБАТИЙ

Довелося на віку
Глухому з губатим
Раз у церкві, на біду,
У парі стояти.
І губатий що почне
«Отченаш» читати,
То так губи і складе,
Як ніби свистати.
Довго глухий поглядав,
З злості аж мінився,
Далі руку одвинув,
Ближче приступився
Та по пиці того хватъ! —
«От тобі свистати!»
«Бог з тобою, — каже той, —
Бачиш — я губатий!»
А той його другий раз:
«Дарма, що багатий!..
У нас церква не на то,
Щоб у ній свистати!»

8/05/1859

ТІЛЬКО ДОПЕЧИ!

Ідуть собі парубки
На нічліг до гаю
Та й говорять, як Господь
Гнав Адама з раю.

«Ото, — каже з них їден, —
Господь обізвався:
«Що ж, Адаме? Виходи!
Де ти заховався?»»

Мовчить Адам, а Господь
Серед раю саме
Обізвався другий раз:
«А де ти, Адаме?»»

Мовчить знову. І Господь
Страшно розізлився:
«А чортяка б тебе взяв!
Де ти там зашився?!»»

«Тю на тебе! — всі кричать, —
Схаменись, небоже!
Де то вже таки Господь
Так сказати може?»»

«Та дурні ви!.. Ніби Бог,
То вже й маслом маже?..
Аби тільки допекти —
То ще й не те скаже!»»

8/05/1859

ШКОЛЯР

Їде з ярмарку мужик,
Школяра здигає,
Підпив собі неборак,
Ото і питає:

«Що ти, хлопче, за їден?»
— Я школяр, — той каже.
«Е, коли ти, — каже, — шкляр,
То сідай же, враже!»

Школяр собі не страшко —
Бере та й сідає,
А мужик сидить, мовчить,
Воли поганяє.

Далі в озеро звернув,
В саму середину.
Зупинився — воли п'ють,
Питає хлопчину:

«Що ти, — каже, — за їден?»
— Я школяр, панотче!
«Школяр, — каже, — а не шкляр?»
Та як настукоче!..

«Геть із воза! Куди хоч,
Бісовий школяру!..»
Школяр поли підійняв:
— А що ж, господарю, —

Як пускатися на дно
Й не псувати льоду,
То пустить вже хоч з ярма
Скочити у воду!

«Не питайся!.. Куди хоч!..» —
Мужик промовляє...
Тоді школяр по війї —
Притику виймає...

Перегнувся на ярмо
Та волів — по шкурі!..
Їде школяр на сухе,
Мужик — у баюрі...

12/05/1859

СКАЖИ ПО-НІМЕЦЬКИ

Положився вражий німець
З хазяями спати.
Серед ночі став тихенько
Жінку цілувати.

Але мужик пробудився
Та й жінку торкає.
«Та ж тебе цілує німець!» —
Стиха промовляє.

«А цілує!» — «То кажи що!»
«Який молодецький!»
Як умієш що сказати —
Скажи по-німецьки!..»

12/05/1859

ЖАЛІБНИЙ ДЯК

Щойно в церкві коли дяк
«Іже» заспіває,
Бідна баба у кутку
Мало не вміває.

Аж завважив теє дяк,
До неї забрався.
«Чого плачете ви так?» —
Стару запитався.

«Як не плакати мені, —
Стара баба каже, —
Коли мене голос ваш
Аж за серце в'яже!

Так колись моя коза
На льоду кричала,
Як там її звірина,
Бідну, розривала».

12/05/1859

ДОЩ

Обсіялись мужики,
Дощу виглядають.
Ото два собі зійшлись,
Стали, розважають.

Грицько старий, як судець,
Палицю тримає,
Сумно голову схилив,
Землю колупає.

А Хома на мотузку
Гудзи собі в'яже.
«Нема дощу...», — каже Гриць.
— Нема! — Хома каже.

«Якби, Хомо, Господь дав,
То я вже говорю,
Що усе б тоді з землі
Піднялося вгору!»

— Усе, Грицю?.. «А усе!»
— Лучче ж най не буде!
Моя жінка у землі —
Не хочу паскуди!

10/06/1859

ПРИВІТАННЯ

Наварив багач, напik:
Батюшки чекає.
Батюшка лиш на поріг —
От він і вітає:

«На тепленьке, в добрий час!
Тільки що зробили...
Та де ж то ви так були,
Батюшечко милий?»

А тут тільки гавкне пес,
Свиня зарохкоче, —
Так і думають усі,
Що то ви, панотче!

Спасибі ж вам, що прийшли!
Пийте гріту з перцем...
Ріжте собі печінки...
Крайте собі серце!

А заким-то подадуть
Печеного зайця,
Не сидіте, прошу вас,
Лупіть собі яйця!»

10/06/1859

КОЖУХ

Серед церкви став багач,
Світло поправляє.
І на нім кожух-кожух,
Аж очі вбирає.

Та і сам він не худий,
Аж труситься сало...
Глянув вбогий із кутка,
Та й задрісно стало.

«Ет, не знає, — каже, — Бог,
Кому щастя дати...
От якби то так мені
Кожух такий мати,

То, здається, що б прийшов
У церкву до лиха.
Та лиш став би та й стояв
Та бздикав би стиха».

10/06/1859

ХТО СВЯТИВ?

Питається архирей
Попа молодого:
«Який, — каже, — тебе чорт
Висвятив дурного?»»

А той йому, неборак,
Подивився в очі.
«Та святили ж, — каже, — ви,
Пресвятий панотче!»»

11/06/1859

ОВ!

Говорив піп на казанні:
«Був то собі, — каже, — гай,
За тим гаєм — іще гаї,
А за ними — іще гай!»

Там-то, — каже, — святий Юрій
Показав своє добро,
Як пришилив змію люту
Та списою під ребро.

То змія вже і почула,
Що тут її буде смерть:
Лягла тільки, простягнулась
Та все собі пердь та пердь!»

А староста: «Ов, панотче!» —
Аж узявся за чоло.
Мабуть, йому таке слово
Не до думки підійшло.

А піп йому: «Не «ов», дурню!
Бо що правда — то не див!
А ти, старий, аж би вср...ся,
Щоб тебе так пришпилив!»

14/06/1859

БОЖІ ПТИЦІ

Говорив раз піп казання
Із Письма Святого.
«Чого, грішнику, так липнеш, —
Каже, — до земного?»

Подивись на божу птицю,
Як вона літає;
Ані оре, ані сіє,
Ані пожинає».

А староста напереді
Тільки засміявся
Та до ключника старого
Стихача озвався:

«Та якого ж, — каже, — чорта
Тая птиця й має?!
Скаче тільки по дорозі
Та гів...а шукає».

14/06/1859

ПО ВОДІ ПІДУ

По ярмарку циганчук
Конем виграває,
Понад воду всіх людей
З ярмарку скликає.

Кого здибає — кричить:
«Сину, тату, діду!
Ходіть живо понад став,
Я по воді піду».

Посходились понад став.
«Всі по грошу!» — каже.
Всі по грошу і дали.
«Іди ж, — кажуть, — враже!»

Але циган на коня:
«Спасибі вам, люди!
Тогді піду по воді,
Коли зима буде!»

18/06/1859

ЦИГАНСЬКИЙ ХРЕСТ

Стоїть циган на снігу,
Мужик проїжджає.
«Чи не хочеш ти хреста?» —
Мужика питає.

«Чом не хочу?» — каже той.
«То дай десять грошей,
Будеш такий мати хрест
Хороший-хороший!»

Дав десятничка мужик,
А циган на штуки:
Гугуп наознак у сніг
І розкинув руки.

І легенько устає,
Устав та й регоче.
«Ото, — каже, — тобі хрест,
На снігу, панотче!»

18/06/1859

ЦИГАН-ПАСІЧНИК

Раз багаті хазяї
Цигана приймали
І тут йому, на біду,
Щільник меду дали.

Розсмакував бісів син
То все, було, ходить,
Стане, шельма, під вікном
Та й «меду» заводить.

Що не гнали хазяї —
Ніяк відігнати,
Ото його до джмелів
Здумали післати.

Питається сам хазяї:
«Хочеш меду, враже?»
«Чом не хочу, тату мій,
Хочу», — циган каже.

«То возьми ж собі дупло
З медом і пчолами».
Циган його ухватив
Руками й ногами.

«А де ж, тату, то дупло?..»
«Отам серед ліса!
Гляди ж, мухи не дрочи
Та не згадуї біса!»

Побіг циган, такий рад,
Що мед буде їсти.
Серед лісу стоїть дуб —
Давай по нім лізти.

Прилізає до дупла,
Моститься, небора,
А в дуплі джмелі-джмелі
Гудуть, аж говорять.

Тільки руку до дупла —
Вони й забриніли
І, як чорнеє рядно,
Цигана обсіли.

І шпигнув його їден.
«Господь, — каже, — з вами!»
Шпигнув другий. «Та піди ж
До Божої мами!»

Далі кілька вже ураз
Цигана кусає.
«Та ідїть-бо до святих!» —
Циган промовляє.

Далі видить неборак,
Що вже й пухне губа.
«Тепер, — каже, — к чорту йдїть!»
Та шелеп із дуба!

18/06/1859

ХОЛОДНО

Сидить голий циганчук,
Аж мало не плаче.
«Тату, — каже, — холодно!
Зуб до зуба скаче».

А той йому поясок:
«Та на! Не журися!
Коли тобі холодно,
То підпережися».

18/06/1859

ЦИГАНСЬКИЙ НАЙМИТ

Оддавав у наймити
Циган свого сина.
«Та він, — каже, — буде в вас
Предобра дитина!..

А як коли зноровить
Та їсти не схоче —
Не жалуйте, прошу вас,
Нагаєм, панотче!

Та все йому говоріть:
«А їж-таки, враже!»
А робити — чорт із ним! —
Не силуйте!» — каже.

18/06/1859

ВАРЕНА СОКИРА

Прийшов москаль на постій,
Заглядає в очі:
«Сварі, бабка, што-нібудь!»
А бабка не хоче.

«Нема!» — каже. — «Как не бить?»
«А нема нічого!»
«Та ну, бабка, не шуті!»
«Та нема ж, їй-богу!»

«Так на нет і суда нет!..
А тапор імеєш?»
«Та сокира десь була!»
«А вади нагрєєш?»

«Та нагрію: що ж з води?»
«Нічаво, паладім,
Ліш би тапор да вада,
Что-нібудь да сладім!»

Горить вогонь у печі,
Окріп закипає,
Москаль бере у окріп
Сокиру кидає.

«Теперь, бабка, если б так
Хоть крупы немного...
Енто било б, знаеш, что?»
А ну-ка, ей-богу!»

Пішла баба до сіней,
Пригорщу приносить,
Але москаль, бісів син,
Сальця іще просить.

Внесла баба і сальця,
А далі до юшки
Підкинула і сама
Солі та петрушки.

І все її на умі
Варена сокира,
А сокиру вже давно
Витягнув, псявіра.

Укипіло — їв москаль,
Баба помагала,
Москаль ранець натягав,
Баба доїдала.

Москаль ранець натягнув
Та й пішов, псявіра,
Баба ж сидить та хвалить,
Що добра сокира.

19/06/1859

ЦИГАНСЬКА ДУДКА

Сидить бідне циганя,
Попхинькує стиха.
А сомпляк який, сомпляк!
Аж замерз, до лиха.

А другеє циганя
Біду потішає:
— Ото, — каже, — наш Роман
Яку дудку має!

18/06/1859

ДАБРЭЙШИЙ ЧАЛАВЕК

Здiбалiся два кацапи:
«Здаров, брат!» — Здарова!
«А гдe батя?» — Павесiлi!
«Неужто?» — Ёй-богу!
«За что ж ёво павесiлi?»
Неужто папался?»
— В хахлацкую багамольню
Как-то раз забрался.
I взял же там только рiзу,
Шапку с Мiколая,
I ту чашку, что поп с нейо
Хахлов напаваает.
— Ах, сукiни ж ані дeтi! —
Бога не iмелi!
Дабрeйшева чалавека —
I то не жалелi!..»

20/06/1859

ВАРВАРА

Перепродав раз маляр
Усе серед Бару
І на продаж тільки мав
Їдную Варвару.

Аж приходить наш мужик,
Шапку поправляє.
«Чи є у вас Миколай?» —
Маляра питає.

«Нету, братец, — каже той, —
Толькі зараз буде».
Та Варвару живо зняв —
Та й до халабуди.

І кісткою раз мазнув —
І чаша закрилась.
Мазнув іще кілька раз —
І митра вродилась.

Мазнув ще раз — і обруч
Обвів наокола,
І бігцем до мужика —
«Вот тебе Микола!».

Але мужик собі став,
Під боки узявся,
Як поглянув на лице —
Так і засміявся.

«Що Микола, то Микола!
Правдива Микола!..
Щоби тобі волосок!.. —
Вся борода гола!»

«Нешто хочеш баради?
І барада буде!»
І з Варварою мерщій
Знов до халабуди.

Вибігає, кругом глип —
Мужика й ні пари...
А тут баба, як на зло,
Питає Варвари.

Прокляв кацап мужика
І бабу до лиха!..
Ставить образ на стілець
Та й промовив стиха:

«Не требуй он баради,
Ентакая харя! —
І ещѣ би била раз
С Міколи Варвара!»

21/06/1859

ЗАПОРОЖЦІ У СЕНАТІ

Раз московські сенатори
Змовились мовчати,
Щоби нашим запорожцям
Відвіту не дати.

Ото входять запорожці,
Москалів вітають;
А ті сидять бовванами,
Не відповідають.

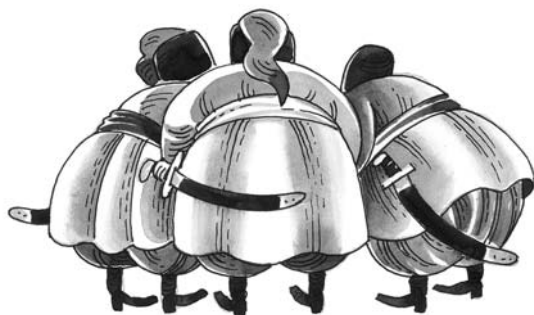
Запорожці ідуть ближче,
Стали коло стола.
А ті сидять, як сиділи,
Жаден ані слова.

Тоді старий запорожець
До своїх озвався:
«Чи не в пустку, мої діти,
Я з вами забрався?»

«В пустку! В пустку!» — закричали.
«То що ж, мої діти?
Коли в пустку ми забрались,
То можна й перд...и!»

«А запевне, дядьку, можна!» —
Гримнули по разу
Та й пішли додому ждати
Другого указу.

21/06/1859

РИБКА-С

Раз полковник москаля
Кличе у палатку:
Посилає до села,
Тикає десятку.

Та й і каже, щоб приніс
Хліба зо три скиби
Та ще масла, коли є,
А як буде — й риби.

Пішов москаль на село,
В'юном завинувся,
Всього йому накупив,
Назад повернувся.

«Что ж, — питається, — купіл?»
«Купіл, благородье!»
«А что, — каже, — заплатіл?»
«Кругло, благородье:

Пять — за масло, три — за хлеб,
А грош — это рибка-с...»
«А ещо где адін грош?»
«Да грош — это рибка-с».

«Да ти девять заплатіл!»
«Точно сащіталі-с!»
«А ещо где адін грош?»
«Да за рибку взяли-с!»

«Да ти грош адін украл,
Хамаво атродье!»
«Точно, барін, что украл...
Украл, благородье!»

«Что ж ти прямо не сказал?
Ентакое рило!»
«Да я прямо би сказал —
Спрасіть толькі било».

21/06/1859

ЧИЙ ТО СОБАЧКА?

Їде козак понад Буг,
Чумак попасає.
Коло нього песеня
На сонці куняє.

«А чиє то, — запитав, —
Песеня, чумаче?»
«А чиє ж? — говорить той.
Звісно, що собаче!»

Їде козак понад Случ,
Німець попасає;
Коло нього песеня
На сонці куняє.

«А чиє то песеня?» —
Питає дурного.
«Мое!» — каже. — А козак:
«Зроби й нам такого!»

22/06/1859

ЛЬОДИ

Закликає пан на бал
Чумака старого.
Попоїв собі чумак
За столом усього
І льодами тее все
Смачно заїдає.
«Чи смачнее тобі се?» —
Пан його питає.
«Смачне, пане! — каже той. —
Саме як-то часом
Восени буває борщ
З квасолею разом».

23/06/1859

ВОДИ!

Одягнувся німець паном,
Та грошей не має.
Ходить, бідний, по Варшаві,
З голоду вліває.

Ходить, свище... Далі чує —
Десь музики грають,
Німець ближче, поглядає —
Аж пани гуляють.

«Зайду, — каже, — поживлюся!»
Входить до покою;
Але тільки бідний німець
За поріг ногою —

Його в танець і втягнули...
Що робити з горя?
Хоч голоден, як собака,
Танцює, небора.

Протанцював разів кілька —
Нема відпочинку:
То та піде німця просить,
То та на годинку...

Ізнемігся бідний німець,
Підкосились ноги;
Та як раптом повернувся —
Гу-гуп до підлоги!

Засміялись пані зразу,
Разом заплескали,
Далі бачать, що не жарти.
«Воді!» — закричали.

Але німець із підлоги:
«Nie trzeba! Nie trzeba!
Nie trzeba mnie, — каже, — wody,
A kawałek chleba!» *

22/06/1859

* «Не треба! Не треба!
Не треба мені води,
А шматочок хліба!» (Пол.)

КОЗАК І КОРОЛЬ

Став багатий колись пан
Короля благи,
Щоб король йому зволив
Воєводство дати.

А король йому й сказав:
«Відгадай три штуки,
Відгадаєш — тогді на!
А як ні — на муки!

Перша штука: скільки зір
В небі серед літа?
Друга штука: покажи
Середину світа!

Третя штука: угадай,
Що думати буду?
І от тобі цілий рік
Для твого розсуду!»

Відійшов багач назад,
Та так йому нудно!..
Не вгадати — так біда,
А вгадати трудно!

Сидить, плаче, неборак,
Козак проїжджає...
«Чого плачете ви так?» —
Старого питає.

Той і каже: так і так!..
«Не журіться, діду!
Коли так, то я за вас
На відвіт поїду!»

І палицю в руки взяв,
В кожух одягнувся,
Чорні вуса підбілів,
В чоботи узувся.

І чимдуж до короля.
Король оглядає.
«А що, пане, скільки зір?» —
З міною питає.

А той поли закотив,
Чи як довелося.
«Стільки, — каже, — в небі зір,
Скільки тут волосся».

Задумався сам король
Від сього відвіту.
«Ану, — каже, — покажи
Середину світу!»

А той палицю підняв,
Може, з піваршина,
Та в підлогу нею гуп:
«Отут середина!»

Почухався наш король,
Ще раз поглядає.
«Що ж я думаю тепер?» —
Козака питає.

«Думаєте, що я пан!»
«Або що за річі?»
«То за річі, що не пан,
А козак із Січі!»

Засміявся наш король,
Подарував тому,
А козака відіслав
В золоті додому!

23/06/1859

ПОРОШКИ

Заслаб мужик на живіт,
А дідич — лічити!
Дає йому порошки
Та й каже зажити.

А той, замість порошки
Випити з водою,
Нюхнув тільки разів п'ять
Та й сидить совою.

Пересидів цілий день —
Як рукою знялось.
Рано дідич запитав:
«А як тобі спалось?»

«А спалося, пане мій,
Спасибі вам, пане!»
«А порошки всі зажив?»
«Всі винюхав, пане!»

«Подякуй же, — каже пан, —
Дідуневі своєму!»
А сам тільки посвистав
Та й пішов додому.

23/06/1859

КОЗАЦЬКІ КСЬОНДЗИ

Раз Хмельницький заявив
По військові свому,
Що хто пана приведе —
Дасть по золотому.

А хто ксьондза — тому три
Обіцявся дати!..
Пішли наші козаки,
Давай мудрувати.

Тільки пана де діпнуть,
Виголять чуприну
Та й і кажуть: «Пам'ятай!
Гляди, бісів сину,

Як часами тебе наш
Спитає Хмельницький,
То ти, шельмо, говори,
Що ксьондз католицький».

То, бувало, приведуть...
«А хто ти?» — питає.
«А ксьондз!» — каже; то й козак
Плату забирає.

І такого ж тих ксьондзів
За тиждень прибуло,
Що і в Римі стілько їх,
Майбути, не було!

23/06/1859

ЧЕРЕВИКИ

У неділю мужика
Пані закликає
І на ярмарок його
З просом посилає.

«Їдь же, — каже, — голубчику,
Продай мірку проса,
А со będzie, za to kup
Trzewiki, bo-m bosa!»*

От поїхав наш мужик,
Назад повертає.
«Чи продав ти, голубчику?» —
Та його питає.

«Та продати то продав, —
Каже, — мірку проса,
А черевик — що питаю,
Все нема «бомбоса»!

23/06/1859

* «А за продане купи
Черевики, бо я боса!» (Пол.)

РЯТУЙ, БРАТЕ!

Під повстання два ляшки
На корчмі гуляють,
Цілюються, як брати,
Приязнь запивають.
Ото собі й запили
І поцілувались,
Але тільки москалі
В корчму увігнались —
Один циб через вікно,
Другого схопили.
Сеї, бідняка, і кричить:
«Ratuj, bracie miły!» *
А той собі до ліска
Скільки сили дує,
Тільки крикнув сьому раз:
«Niech cię Bóg ratuje!» **

23/06/1859

* «Рятуї, любий брате!» (Пол.)

** «Хай тебе Бог рятує!» (Пол.)

ДИВНИЙ БИК

Бачить мужик у жидка
Невеличкогo бичка
Під шклом в образочку.
А цікавий був мужик.
«Що то, — каже, — в вас за бик
Висить на кілочку?»

«А то, — каже, — вір не вір,
А на світі є сім гір
Без зими і літа.
Там трава висока є,
І там бик такий же
Від початку світа.

І той бик собі за день
Всю траву таку упень
На горі спасає.
А вночі — то Божа річ —
Вся трава йому за ніч
Знову виростає».

«Де вам, Мошку, такий бик? —
Обзивається мужик. —
Трудно віру дати!
Він давно би по сей час
Міг не тільки, кажу, вас,
Але й світ заср...ти!»

27/06/1859

КУЛЬБАЧКА *

Надибає дівку ксьондз
Під вечірню пору.
Бере її у мішок,
Несе до кляштору.

Але прелат зупинив.
«Що то, — каже, — брате?»
«Це кульбачка, — каже той, —
Шановний прелате!»

«A rojechać można mnie?»
«A czemu ż nie można?»
«Nieś że do mnie, bracie mój,
Nieś, duszo pobożna!» ** .

25/06/1859

* Сідельце (Пол.)

** «А мені поїхати можна?»
«А чому ж не можна?»
«Неси ж до мене, брате мій,
Неси, душе побожна» (Пол.).

АХМЕТ ІІІ І ЗАПОРОЖЦІ

В літо тисяча шістсоте,
В літо тее боже,
Прийшла грамота Ахмета
В наше Запорожжя:

«Я, султан, син Магомета,
Внук бога їдного,
Брат місяця-перекроя
І сонця самого,

Лицар сильний і могучий,
Крале над королями,
Воевода всього світу
І цар над царями,

Цар столиці Цареграду
І цар Македону,
Греків, сербів, молдаванів
І цар Вавилону,

Цар Подолі, і Галича,
І славного Криму,
Цар Єгипту, і Ораби,
І цар Русалиму,

Сторож гробу в Русалимі
І вашого Бога.
Християн усіх на світі
Смуток і підмога, —

Кажу вам, усім козакам,
Мені передатись,
А як ні — добра від мене
Вам не сподіватись!»

Того ж літа запорожці
Грамоту читали
І до вражого Ахмета
Ось що написали:

«Ти, султане, чортів сину,
Люципера брате,
Внуку гаспида самого
І чорте рогатий!

Стравнику ти цареградський,
Пивнику мақдонський,
Свине грецька й молдаванська,
Ковалю вавлонський!

Кате сербів і Подолі,
Папуго ти кримська,
Єгипетський ти свинарю,
Сово русалимська!

Ти — погана свинячая
Морда, не підмога,
І дурень ти, а не сторож
У нашого Бога.

Не годен ти козаків
І десь цілувати,
А не то щоб Запорожжя
Під собою мати!

Ми землю і водою
Будем воюватись,
І тебе нам, бісів сину,
Нічого боятись!

Так тобі ми відвічаєм,
А року не знаєм,
Бо ми ваших календарів
В Січі не тримаєм.

Місяць наш тепер на небі,
День той самий, що у вас.
За сим словом, вражі турки,
Поцілуйте в ср...у нас!»

29/06/1859

ТУРКИ І КОЗАК

Перебрався наш козак
Якось за границю
Та й, на лихо, завернув
В турецьку капицю.

Протиснувся наперед,
Роздивився всюди.
Хоче вийти — та біда:
Стиснулися люди.

А перед тим неборак
Із'їв якось сала.
І тут його, на біду,
Срчка розібрала.

Терпів, бідний, доки міг,
Аж піт з нього лився.
Далі — тарах, неборак,
В штани вгатилися.

Замовчали всі попи,
Турки закричали
І над бідним козаком
Палаші підняли.

Але козак — не промах.
Вдарився у груди.
«Ваш великий, — каже, — Бог!
Послухайте, люди!

Як турецький сильний Бог —
Так правду говорю,
Що вже рік тому, як я
Не йшов до надвору.

І де вже я не ходив,
Де вже не молився,
Але, видно, жоден Бог
Не змилосердився.

Ото тільки їден ваш
Перед цілим людом
Живо й раптом показав
Святе своє чудо!»

Заплескали всі попи,
Турки закричали
І загепані штани
З козака ізняли,

І повісили якраз
Посеред капиці,
А козака провели
З грішми до границі.

29/06/1859

ІНСТРУМЕНТ

У коршомці кацап
Ані пив, ані грав,
Лиш сидів, бісів син,
Та й на губу свистав.

Аж іде наш козак...
Знає, натура така:
Лиш зачув голосок —
Так і тне тропака!

Так і тне, ще й кричить:
«Лиху матір твою!
Граї, кацапе, а то
Інструмента поб'ю!»

10/08/1859

ГОСПОДАР ХАТИ

Мужик лиха наробив,
А жінки боявся;
Сюди-туди по кутках —
Та й під піл сховався.

Та лопатою під піл:
«А вилізай, враже!»
А той далі у куток
Та й до неї каже:

«Геть, погана сатано!
Геть, бісова мати!
Тепер мене не займай,
Я господар хати!»

17/10/1859

СЛАВНАЯ КОНИНА

Сидить мале циганя,
Коня виїжджає,
А старий його й коня
Нагайкою крає.

Заплакало циганя,
Лягло на коневі...
А той тогді до купця
Та й каже купцеві:

«Та купуй уже, купуй!
Славная конина!
Чи ж не бачиш, як по ній
Сплакалась дитина?»

18/10/1859

ЖИД НА ЧАТАХ

Ставить жидика москаль
На московські чати
Та й напучує його,
Як то чатувати.
«Сматрі, — каже, — хто б не шол,
Ти спрашивай тут же:
«Стой! Стреляю! Кто ідьот?!» —
Сматрі, не забудь же!
Как ответіт тебе: «Свой!» —
Пусті его с Богом.
А как только замалчіт —
Так бері такого!..»
І сам таки край жидка
Іде опівночі...
Жидок кричить: «Кто ідьот?!»
Витріщає очі.
Той і каже: «Ето я!»
«Ето ви, Міхало?»
А я думал — ето свой,
Аж мнє страшно стало!»

18/10/1859

ЦИГАН НА СПОВІДІ

Раз задумав циганчук
Гріхи сповідати.
Іде просто до попа,
Приходить до хати.

Оглядає — ні попа,
Ні слуги бог має,
А в горосі, у печі,
Сало закипає.

Циган сало із горшка,
Живо із пекарні,
Через цвинтар позадгузь
Та й до паламарні.

В паламарні, як на гріх, —
Шапка на кілочку;
Він і шапку потягнув,
Сховав у куточку

Та й тогді вже до попа
Гріхи сповідати.
Ото піп йому дає
Хреста цілувати.

Поцілував циганчук;
Піп його питає,
А той йому всі гріхи
І оповідає:

«Та й сьогодні, — каже, — я
Нагрішив потроху:
Ранком вигнав я свиню
З чужого гороху.

А у церкві шапку зняв!..» —
Говорить несміло.
А піп йому: «То не гріх!
То добреє діло!»

Добре-добре, нехай так,
По «Буди господнє».
Піп до шапки — але ба!
І місце холоднє...

Піп — додому, до горшка,
Де кипіло сало,
І там йому лиш горох,
А сала не стало.

І промовив старий піп:
«Оже ж признавався!
А я, старий та дурний,
І не догадався!»

20/10/1859

МОШКІВ ДАХ

Дах дірявий, дощ іде,
В корчму затікає.
«Покрив би ти, Мошку, дах!» —
Мужик промовляє.
А жид: «Гирсти? Крити дах?..
Та як його крити,
Коли тепер дощ іде,
То буде мочити...»
«Та хто каже, що тепер?»
«А коли ж, Іване?»
«Та покрив би хоч тогді,
Як дощ перестане...»
А жид: «Гирсти? Крити дах?..
Як дощу не буде?..
Та у мене тогді й так
Сухо буде всюди».

СМІХ

Наробились мужики,
Разом полягали,
Позіхнули кілька раз
Та й позасипали.

Але їден чи здурів,
Чи чорт його знає,
За сокиру ухопив,
Стиха підіймає, —

Хвать їдного по карку!
Голова відпала.
А той голову за чуб
Та й із нею драла!

І забіг межи корчі,
Голову ховає
Та й сам собі, неборак,
Стиха промовляє:

«То ж то, — каже, — я сміху
Буду з нього мати,
Як устане та пічне
Голови шукати!»

20/10/1859

ТОРБИН БРАТ

Докучило підшивати
Подертїї сита,
Пішов циган молотити
За торбину жита.

Пішов таки недалечко —
До свого сусіда...
От молотить та й молотить
Зрання до обіда.

Перекинув, може, з копу,
Хтів би й попоїсти,
Та господар, як на збитки,
Не дає і сісти.

То наймита з ним поставить,
А то сам молотить.
Потягає бідний циган,
Аж піт з нього котить.

Перекинув копи зо дві,
Ба вже і смеркає.
«Чи не годі з нас, панотче?» —
Сірома питає.

І господар спочив добре
Та й до нього каже:
«Помолотим іще трохи,
Заким сонце ляже».

Знов молотить бідний циган,
Аж піт з нього котить,
Виглядає поза хату,
Ба вже й місяць сходить.

Іскривився сіромаха,
Спину нагинає.
«Чи не годі з нас, панотче?»
«Або що?» — питає.

«Та щось, — каже, — не то світить
Край ваших віконців!»
«Як-то, — каже, — не то світить?..
Та ж то братик сонців!»

Коли братик — так і братик,
Нічого чинити;
Мусив бідний циганюга
Всю ніч молотити.

На другий день той із хати,
А циган у хату.
«А, здоровенькі, панотче!
Чи не можна б плату?»

«Можна, — каже, — чом не можна,
Як не дати плати?»
Ходім, — каже, — до засіка,
Будем насипати».

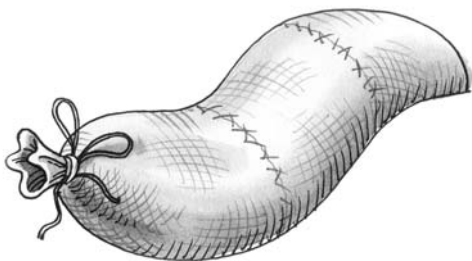
Прийшов циган до засіка,
Торбу підставляє.
Пішов гарнець, пішов другий.
«Чи годі?» — питає.

«Насипайте іще», — каже, —
Сипле той і п'ятий.
Ба вже сипле і дев'ятий.
«Чи не годі, брате?»

«Ні, не годі!» Насипає
Цілу мірку жита.
Коли гляне — аж там торба
До мішка пришита.

Іскривився пан господар,
Голову схиляє.
«Чи не годі із вас, куме?»
«Або що?» — питає.

«А щось, — каже, — ваша торба
Та підшита чорним...»
«Підшитая?.. Насипайте!..
Таж то братик торбин!»

ДИТЯЧІ ПРИКАЗКИ

ЛЕВ І ПРОЛЕВ

Іде циган по діброві
(Десь лихе носило),
При нім пара вареників,
Люлька та кресило.

Чорний, темний, як та хмара,
По лісі блукає:
Іскривився, курить люльку...
Аж Лев вибігає.

Вибігає, став, питає:
«Хто ти, чорний враже?»
«Скажи перше, хто ти, враже?» —
Циган йому каже.

Стрепенув звір головою.
«Я Лев», — промовляє.
«Ти Лев собі, а я — Пролев!» —
Циган одвічає...

«Ходім битись!» — Лев говорить.
«Та ходімо, враже!
Тільки я ще не обідав, —
Циган йому каже. —

Як даси що попоїсти,
Трохи підкріпитись,
Тоді піду із тобою
В чисте поле битись!»

«Та нічого, — Лев говорить, —
З тобою робити!
Мушу тобі на закуску
Хоч телицю вбити!..»

І кинувся межі стадо,
Телицю вбиває;
Пазурями шабатує,
Шкуру іздирає.

Оббілував, як годиться,
Сів коло телиці;
А цигану дає шкуру
І шле до криниці.

«Біжи, — каже, — до криниці,
Та не забавляйся:
Як набереш води повну,
Бігцем повертайся!»

Пішов циган та й криницю
Навкруги копає...
Лев приходить. «Що ти робиш?»
Цигана питає.

«Таже бачиш, що я роблю:
Криницю копаю!
Що я тобі шкурлатами
Все черпати маю?»

Принесу тобі криницю,
Та й роби, що знаєш!»
«Ну, небоже, — Лев подумав, —
Добру силу маєш!..»

І нагнувся, сам у шкуру
Води набирає,
А цигана за дровами
У ліс посилає.

Пішов циган, дере лико,
Дуб до дуба в'яже...
Лев приходить, подивився.
«Що ти робиш?» — каже.

«Таже бачиш, що дубину
Докупи збираю;
Отак візьму усю разом
Та й повириваю!..»

Подивився Лев на нього!..
Махнув головою.
«Оце, — думає, — на лихо,
Здибався з бідою!..»

Бере його до телиці
Живо відсилає,
А сам дуба молодого
При землі ламає.

Зламав дуба молодого,
На кряжі кряжує
Та й, сердешний, нагадався,
Що вогню бракує...

Приніс дрова та й гадає,
Де вогню узяти.
Але циган йому каже:
«А що, Леве-брате?»

Вдарим в камінь пазурями!
Хто вогню добуде,
То той у нас і без бійки
Найсильніший буде!»

Ідуть вони до каменя!..
Разом поставали.
Як ударив Лев у камінь —
Пальці позлізали...

Заревів Лев, підняв лапи —
Лапи об'юшило!
А наш Пролев добуває
Губку та кресило.

Як ударив — скала ціла
В іскрах загоріла
І одразу суха губка
Димом задиміла...

Ідуть вони до телиці,
Вогонь розкладають;
Розбатовують телицю,
Стегна запікають.

Запікають тлусті стегна,
Обід спорядили,
Спорядили обід ситий,
На двох розділили.

Посідали і балують.
Лев аж припадає;
А що циган вже й наївся —
Решту розкидає.

А за ним голодні птахи
Купами літають;
Що розкине вражий циган —
Мигом поїдають...

Лев поглянув — його Пролев
Вже й кісток не має,
Лежить собі проти сонця,
Живіт вигріває.

«А що, брате, будем битись?..» —
До цигана каже...
«Та вже ж битись, не миритись!
Але чекай, враже.

Возьми перше стисни камінь —
Як води добудеш,
То тоді ти і без бійки
Найсильніший будеш!..»

Бере камінь Лев у лапи,
Потряс головою,
Як потисне... камінь тріснув,
Сиплеться мукою...

«Видиш, враже, — циган каже, —
Й води не добудеш!
Та як же ж ти ізо мною
Боротися будеш?»

Отак тисни, як я тисну», —
Циган промовляє
Та руками вареника
Щосили стискає...

Заюшила сироватка...
«Видиш, — циган каже, —
Що вас двадцять таких левів
Того не докаже!»

Та ще лучче вареника
Перед Левом тисне!
Тепер, — каже, — бісів Леве,
Хто з нас лучче свисне?»

Підійнявся Лев могучий,
Як на лапи стане,
Та як свисне, та як клясне!..
Аж волосся в'яне!..

«Тепер я вже, — циган каже, —
Тільки не дивися!
А то й очі повилазять,
І сам повалишся!»

Лев нагнувся, сплющив очі,
Стоїть, ані писне...
А той його ломакою
Як під вуха свисне!

Зашуміло, загуділо,
Задзеленькотіло,
І в очах стома свічками
Запалахкотіло...

«Не чорти ж мені надали
З тобою зчепитись...
Ні, небоже, що вже хочеш,
А не буду битись!»

«Е, боїшся, бісів Леве!» —
Циган став казати. —
Неси, враже, шкуру грошей
До моєї хати.

Тоді тільки я з тобою
Миром помирюся...
Як не хочеш, то я зараз
Із тобою б'юся!..»

Став, подумав Лев могучий:
Нічого діяти!
Коли хоче біда грошей,
То тра біді дати...

Бере шкуру, йде за грішми,
Повну набирає,
Несе її за циганом,
Аж чоло впріває...

Привів циган його в кузню
Межи циганята.
«Скидай, — каже, — Лево, шкуру,
Ото моя хата!»

Лев скидає йому шкуру,
Кузню оглядає;
Аж циганя із-під вугля
Штабу витягає.

Поглядає Лев на штабу...
«Що то, — каже, — брате?..»
«А поспробуй, — циган каже, —
То сам будеш знати!»

Як вхватався Лев за штабу —
Боже, твоя воле!..
Завертівся, замотався
Та кулею в поле!..

«Нехай же їм сто чортяків! —
Каже коло ліса. —
Щоб минутку ще потримав,
То б згорів до біса!..»

14/04/1858

ВОРОНА І ЛИС

Пробігає Лис голодний,
Через пеньки скаче;
Аж слухає — десь Ворона
На гілляці криче.

Та й говорить собі стиха:
«Почекай, бабусю!
Не їв м'яса годин кілька,
Тепер поживлюся».

І хвостиком помахує,
Прищурює очі,
Підмовляє її злізти,
А тая не хоче.

Та ще йому, як письменна,
Стала говорити:
«Іди, — каже, — коли хочеш,
На село дурити!..

Бо я знаю, що ти хочеш,
Як псявіра, їсти,
І хіба б я дурна була,
Щоб думала злізти».

«Бог з тобою, голубонько! —
Став Лис прикидатись. —
Та тепер вже, зозуленько,
Нічого боятись:

Вийшов указ з того світу,
Щоб мир був усюди,
Щоби мирно собі жили
І звірі, і люди...»

А та собі розважає:
«Брешеш ти, мій враже!»
Далі кругом подивилась
Та й лисові каже:

«Та який же мир той буде
Та спокій між нами,
Коли онде йдуть до лісу
Стрільці із хортами?»

«Будь здорова, голубонько!»
«А що то? Кудя ти?»
«Таже стрільців несе лихо.
Треба утікати!..»

«А указ же з того світу,
Що про мир писали?»
«Може, вони ще указу
Того й не читали».

«Ну, не бійся ж, голубчику:
Я лиш так сказала;
Але вашого указу
І я не читала!..»

18/04/1859

СТАРИЙ ПЕС

Як Собака стеріг хату,
То його й тримали;
Як постарівся, небора,
Взяли та й нагнали...

Іде, бідний, дорогою,
Притулку шукає;
Аж у лісі на поляні
Вовк його здибає.

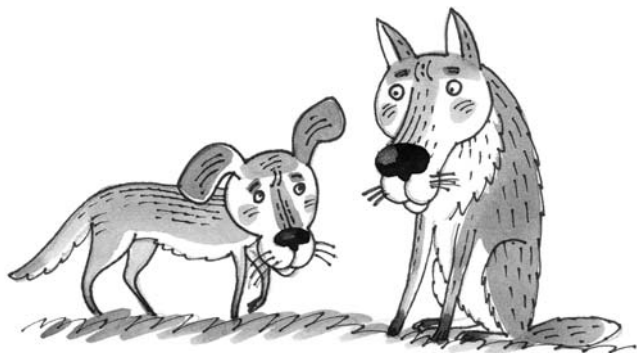
«Куди, — каже, — йдеш, Собако?»
«Притулку шукати!..»
«А що ж твої господарі?»
«Та вигнали з хати!»

«Ну, нічого! Будеш, — каже, —
У мене служити;
В мене будеш, як дитина,
У розкошах жити...»

А чи їв ти що сьогодні?!»
«Ні, — каже, — нічого!»
«Тож ходімо обідати!» —
Каже вовк до нього.

Ідуть вони темним лісом,
Ідуть чагарями,
Ідуть вони пустим зрубом,
Буйними ланами;

Ідуть степом!.. На степові
Стадо коней грає...
Вовк пригнувся, поглядає,
Здобич вибирає...

«Бачиш, — каже, — ту лошицю,
Що білії п'яти?»
«Бачу», — каже. «Ото з неї
Будем обід мати».

І в минуті почав землю
Під собою дерти;
Зчав дерти сиру землю,
Як навісний, жерти.

«Подивися-но на мене —
З'їжилась чуприна?..»
«З'їжилась, — Собака каже. —
Встала, як щетина!..»

Знов він землю під собою
Зачинає дерти,
Зачинає землю дерти,
Як навісний, жерти.

«А поглянь-но мені в очі!
Чи посоловіли?»
Пес поглянув йому в очі:
«О, посоловіли!..»

Вовк, як куля, до лошиці!
Та й не сподівалась...
Стадо — в ноги, в чисте поле!..
Лошиця осталась.

Беруть вони ту лошицю
Теплу ще білують.
Збілували тлусті стегна,
Стали та й балують...

Попоїв Пес та й гадає:
«Нічого служити...
Тепер собі і без Вовка
Я вже можу жити.

Тільки землі наїстися
Та сміло кидатись,
І будь огир, будь лошиця,
А мусить піддатись».

І наївився до Вовка
Та й давай брехати,
Давай Вовка голодного
Від лошиці гнати.

«Іди, — каже, — коли хочеш,
А то прийдуть люди —
Тоді тобі, вражий Вовче,
Та й із милком буде!»

Подивився Вовк на нього,
Як на того біса,
Махнув хвостом, стрепенувся
Та й пішов до ліса.

А Собака коло стерва
Днює і ночує...
Тільки в неї і роботи,
Що балом балує...

І скінчила всю лошицю,
Поживи шукає.
Іде собі дорогою,
Аж Кота здибає.

«Куди, Котику, мандруєш?»
«Притулку шукати!»
«А що ж твої господарі?»
«Та вигнали з хати!»

«Ну, нічого, будеш, — каже, —
У мене служити;
В мене будеш, як дитина,
У розкошах жити!

А чи їв ти що сьогодні?»
«Ні, — каже, — нічого!»
«Тож ходімо обідати!» —
Каже Пес до нього.

Ідуть вони по степові,
Табун коней грає.
Пес найкращую лошицю
З стада вибирає.

«Видиш, — каже, — ту лошицю,
Що білії п'яти?»
Ото зараз, — каже, — з неї
Будем обід мати!..»

І в минуті став Пес землю
Під собою дерти,
Став він дерти сиру землю,
Мов навісний, жерти...

«А що, — каже, — подивися:
Чи чуприна встала?»
«Ба ні, — каже, — щось не встала!»
«Та кажи, що встала!»

«Ану тепер подивися!
Чи встала чуприна?»
Хоть не встала, а Кіт каже:
«Встала, як щетина».

Зачинає знов він землю
Під собою дерти,
Зачинає землю дерти,
Як навісний, жерти!

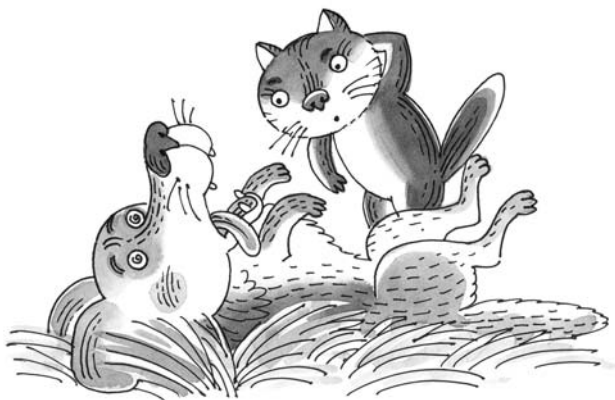
«А поглянь-но, — каже, — в очі,
Чи посоловіли?»
Подивився Кіт у очі:
«Не посоловіли!»

«Та кажи-бо, старий дурню,
Що посоловіли!»
Бере Котик та і каже,
Що посоловіли.

Він, як куля, до лошиці!
Вона — копитами!
Так Собака і розклався
Догори ногами!..

Прийшов Котик, глянув в очі —
Очі вже темніли...
«Отепер, — собі промовив, —
То посоловіли!»

19/04/1859

СТАРИЙ ВОВК

Ізнемігся старий Вовк,
Ледве що плететься.
Аж з ягнятами Вівця
На полі пасеться.

Приходить він до Вівці,
Став на задні п'яти,
Просить собі на обід
Їдного ягняти.

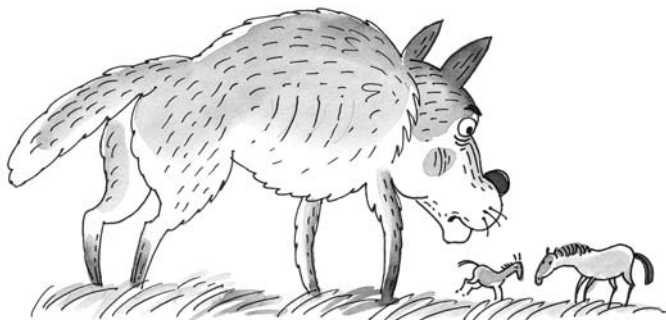
Та і каже, що: «Не дам.
Не мої ягнята,
А от онде тато їх,
Попроси у тата!»

Пішов Вовк до Барана,
Став його благати,
Щоби йому на обід
Ягня яке дати.

А той тільки вгору гоп!
Як тріснув рогами —
Так старого й покотив
Догори ногами!

Підійнявся старий Вовк,
Ледве що плететься,
Аж дивиться: із лошам
Кобила пасеться.

Підійшов він і туди,
Став на задні п'яти,
Просить собі на обід
В Кобили лошати.

Та і каже, що: «Не дам!
Не моє лошатко,
А от, — каже, — на горі
Ходить його татко!»

Вовк до огиря іде,
Став його благати,
Щоби йому на обід
Лоша теє дати.

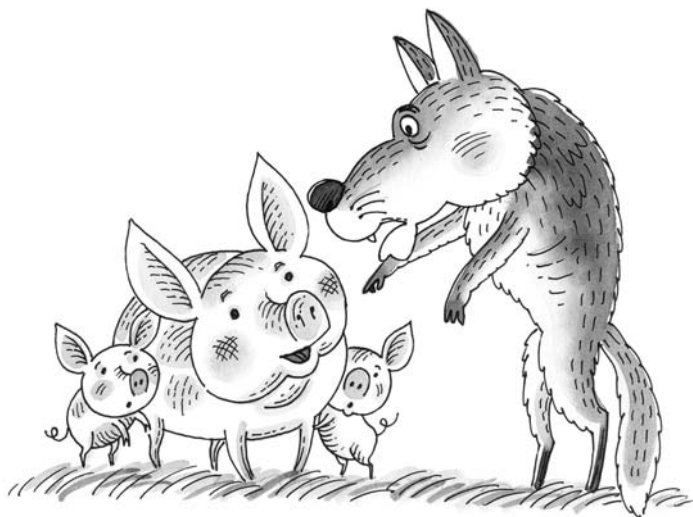
А той каже йому: «Стій!
Пораджуся мами».
Обернувся — як кресне
Вовка копитами!

Аж на гони старигань
Полетів до лиха,
Покотився разів п'ять,
Підійнявся стиха.

Іде далі старий Вовк,
Ледве що плететься,
Аж з пацятами Свиня
На горі пасеться.

Іде, бідний, і туди,
Став на задні п'яти,
Просить собі на обід
Їдного пацяти.

Та і каже, що: «Не дам,
Не мої пацята,
А он, — каже, — попроси,
Коли хоч, у тата».

Іде Вовк до Кабана.
Став його багати,
Щоби йому на обід
Поросятко дати.

А той його примостив
Задом над скалою
Та спереду як турнув
Вовка головою!

Та так бідний старигань
З гори й покачався...
І лежав він та й лежав,
Далі обіззався:

«Отак, — каже, — коли хоч
Що-небудь зробити,
То до батька не ходи
Поради просити!»

7/07/1859

ПІСНІ

ПОВІЙ, ВІТРЕ, НА ВКРАЇНУ

Повій, вітре, на Вкраїну,
Де покинув я дівчину,
Де покинув чорні очі...
Повій, вітре, з полуночі.

Між ярами там долина,
Там біленькая хатина;
В тій хатині голубонька,
Голубонька-дівчинонька.

Повій, вітре, до схід сонця,
До схід сонця, край віконця.
Край віконця постіль біла,
Постіль біла, дівча миле.

Зупинися нишком-тишком
Над рум'яним білим личком,
Над тим личком зупинися,
Чи спить мила — подивися.

Як спить мила, не збудилась —
Нагадай їй, з ким любилась,
З ким любилась і кохалась
І кохати присягалась...

Як заб'ється їй серденько,
Як дівча зітхне тяженько,
Як заплачуть чорні очі,
Вертай, вітре, к полуночі.

А як мене позабула,
Як нелюба пригорнула —
Ти розвійся край долини,
Не вертайся з України...

Вітер віє, вітер віє;
Серце тужить, серце мліє...
Вітер віє, не вертає,
Серце з жалю замирає.

24/07/1856

СТУДЕНТ

В славнім місті Петербурзі,
Недалеко від Неви,
Із болота виглядає
Хата бідної вдови.

Стара хата зо вдовою
Разом вік свій віджила,
Почорніла, похилилась
І в болото увійшла.

Увійшла по самі вікна...
В ганку сходи до сіней.
В сінях набік похилились
Двоє скривлених дверей...

І направо — старій бабі
Смерть підписує патент,
А наліво — без копійки
Б'ється з нуждою студент.

Зима люта. Вітер свище;
Сніг по вікнах брязкотить.
Мороз душу обіймає,
Мороз тіло каменить.

А у хаті на постелі
У сурдуті і плащу
Сидить студент медицини
Другий місяць без борщу.

І живіт — як гріб, запався,
Облізає голова...
І остання догорає
Його свічка лойова.

І сидить він, поглядає
На похилену стіну:
Під стіною лежить череп,
Нема й крихти тютюну.

І стіння кругом чорніє...
Тільки лазять павуки.
Тільки сумно виглядають
Із шкалубин прусаки...

ГЕЙ, БИКИ!

Та гей, бики! Чого ж ви стали?
Чи поле страшно заросло,
Чи лемеша іржа поїла,
Чи затупилось чересло?
Вперед бики! Бадиля зсохло,
Самі валяться будяки,
А чересло й леміш новії...
Чого ж ви стали? Гей, бики!

Та гей, бики! Ломіть бадиля,
Ломіть його, валіть на прах! —
Нехай не буде того зілля
На наших батьківських полях!
А чересло моє ізліва,
Леміш із правої руки
Зотнуть і корінь того зілля —
Чого ж ви стали? Гей, бики!

Та гей, бики! Зоремо поле,
Посієм яреє зерно,
А спаде дощик — незабаром
З землі пробудиться воно.
Пробудиться і на світ гляне,
І, як дівочії вінки,
Зазеленіють наші ниви —
Чого ж ви стали? Гей, бики!

Та гей, бики! Зерно поспіє,
Обіллє золотом поля,
І потече ізнову медом
І молоком свята земля!
І все мине, що гірко було,
Настануть дивнії роки...
Чого ж ви стали, мої діти?
Пора настала! Гей, бики!

13/10/1859

ЗМІСТ

СПІВОМОВКИ КОЗАКА ВІНКА РУДАНСЬКОГО

Переслів'я	7
Кому чого бракує	24
Гуменний	25
Засідатель	28
Гусак	29
Добре торгувалось	30
Чи голосна церква	32
Не вчорашній	34
Почому дурні	38
Де спійняли?	39
Фурманка з жидами	40
Мошко і Сура	43
Що рабин робить?	44
Два рабини	46
Бородатий хусит	48
Масло	52
Куций	55
А не халасуй!	56
Циган з конем	57
Циган з хроном	58
Що до кого	60
Циган на толоці	61
Циган в огірках	64
Воли	66
Московська ікра	67
Балта	68
Полотно	70
«Варенікі-варенікі!»	72
Пан та Іван в дорозі	75
Що кому годиться	83
Запорожці у короля	84
Ой питоньки, ой питоньки!	86
Піп на пуці	88
Перекусить, пане!	90
Сповідь	91
Сховалась	94
Чорт	96
Той, що над нами	102

А ситом накрити!	104
Указ	106
Чи далеко до Києва?	108
Допиталась	109
Баба в церкві	110
Мошкова пісня	112
Хто кого лучче?	114
Три питання	115
Окуляри	116
Скільки душ	118
Аби душа чиста	119
Добра натура	120
Свиня свинею	121
Чуприна	122
Не мої ноги	123
Три царі	124
Загадки	126
Вовки	128
Страшний суд	129
Суходольський	130
Гіп і ксьондз	132
Пекельна смола	133
Крива баба	134
Польський і руський кіт	137
Лист	138
Розумний панич	140
Зелений пес	141
Довгий зуб	142
Жонатий	144
Глухий і губатий	146
Тільки допечи!	147
Школяр	148
Скажи по-німецьки	150
Жалібний дяк	151
Дош	152
Привітання	154
Кожух	156
Хто святий?	157
Ов!	158
Божі птиці	160
По воді піду	161
Циганський хрест	162
Циган-пасічник	163

Холодно	166
Циганський наймит	167
Варена сокира	168
Циганська дудка	171
Дабрейший чалавек	172
Варвара	173
Запорожці у сенаті	176
Рибка-с	178
Чий то собачка?	180
Льоди	181
Води!	182
Козак і король	184
Порошки	188
Козацькі ксьондзи	190
Черевики	192
Рятуй, брате!	193
Дивний бик	194
Кульбачка	196
Ахмет III і запорожці	197
Турки і козак	201
Інструмент	204
Господар хати	205
Славная конина	206
Жид на чатах	207
Циган на сповіді	208
Мошків дах	211
Сміх	212
Торбин брат	214

ДИТЯЧІ ПРИКАЗКИ

Лев і Пролев	219
Ворона і Лис	231
Старий Пес	234
Старий Вовк	242

ПІСНІ

«Повій, вітре, на Україну...»	248
Студент	250
Гей, бики!	252